Масс а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 24 март, 1973 шу. • № 36 (5297). Мах 2 кап.

21 АПРЕЛЕ—КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

Дика гIулакх хьаллаьцад

Вай мехка хьалхалаттача Московски предприятеша 21-ча апреле Еррига союзни коммунистически субботник дара дIайолаяь инициатива чIоагIа къоабалъяь хьаллаьцар «Грозэнерго» ремонтно - наладочни предприяте коллективо. Къахьегама цIей долча дийнахь цIаккха ца хиннача тайпара хьинар айденна къахьега лаьрхIад цо.

Цу дийнахь слесарий, котельщикий, турбинистий бригадаша капитальни ремонт ергья «Грозэнерго» предприятешкарча теплоэнергетически оборудованена. ХIаьта электрообмоточни цеха коллективо ремонт ергья трансформатораш-та, электродвигателашта. Цхьаболча болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гIулакхерча наха завода кови цунна гонахьара моттигаши цIенъергья, кIираш тохаргья. Цу дийнахь даьккха алапи цар юкъехьоргда нйслагIча пятилетка фонда.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Къаьстта дика къахьег пятилетка хоадамбеча кхоалагIча шера Старогрозненски бурувтохара балхий управленерча Ленина орден лелаю прораб Мартынов Сергей Леонтьевич керте латтача вышкашъеча бригадаси Старогрозненски автотранспортни контора механизаторашн. Межхребтови — 3 яхача скважина лаьрхIа йола вышка ханал хьалха хьалъяь яьккхай цар. ХIара сменагIа нормаш 125 — 130 процент кхоачашъеш къахьег цига вышкашъераша Котов Николая, Реван Романа, трактористаша - вежараша СалгиреевгIар Эмдеи Мусаси, Таран Ивана, Плотников Николая, кхычар.

Из вышка хьалъеча цу бригада кхойир йоккхийча низ болча тракторий 10 машиносмен, бархI сага-ди. 21-ча апреле — коммунистически субботник долча дийнахь бригада болхлоша къахьега лаьрхIад кхольча материалийи дизельни доагори чотах. Цу дийнахь даьккха ахча пятилетка фонда юкъехьоргда.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ХИЙ-КХАШКА

Хий — ахархочун тешаме доттагIа. ХIана аьлча, мел хьаьна лаьтта дале а хий диллача дикагIа хьувкъ ялат, кхыйола культураш. Из иштта долга дика кхетадеш ба Нохч-ГIалгIайчен кхаш леладераш.

Соахка, Iаьлаьмате чIоагIа йокъал эттача шера, агротехнически бокъонаш йизза кхоачаш а еш доагтIача тайпара хий диллача боахамаша хьувкъайир еррига юртбоахама культураш. Масала, Ачхой-Мартана района совхозаша хIара гектара тIара 33,6 центнер гурахьа дийна кIа чудера. Иштта дика толам баьккхар 482 гектарах хIаране тIара 30,3 центнер чуийцача Наурски района «Красное Знамя» колхоза кхаш леладераша. Нагахьа санна хий дехкача лаьттан хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача республике хьажкIаш 15,2 центнер мара яьха еце Шелковской района Ленина цIерагIча колхозе 26,3 центнер чуенай, Сунженски района «Ассинский» совхозе—36,1 центнери Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхозе — 36,5 центнери чуийцай. ХIаьта къаьсткъаьстача бригадашен звеньяшен кхы а боккхагIа хьувкъам кхебаьб хий дехкача лаьтташ тIа.

Цхьабакъда, дукхагIа йолча моттигашка ишта латтац из лоархIаме гIулакх. Хий дехкача лаьттах дIадахача шера геттара а во пайда ийцар Гудермесски района «Озерный» яхача совхозе. Цига хIара гектара тIара 3.8 центнер мара хьажкIаш чуянзар, хIаьта «Гудермесский» совхозе — 9,2 центнер. Iалаьмате дукха рузкъа дIадахийтад пачхьалкхено МагIалбика района «Кавказ» яхача колхозе дIакъайла йола хий дехна сеть хьаеш. Бакъда, цох цхьаккха пайда эцац колхоза правлене, специалисташа. ДIадахача шера гектара тIара 3,6 центнер хьажкIаш кхеяьй цига. Хий дехкача лаьттах во пайда ца эцийга хьагойташ дола масалаш кхы а дукха доаладе йиш яр. Новкъадале а, моттигаш нийслу хий ца дехкача лаьтташ тIара дикка дукхагIа юртбоахама культураш хьувкъаеш а.

Ховш ма хиллара, парте Центральни Комитетои Советски правительствам декхар оттадаьд ийслагIча пятилетка дIадахача шин шера хьа ца йоанкихаш йиса продукци 1973 шера яьккхачунца юхаметтаоттае, аьнна. Укх шера 500 эзар тонн ялат даккха дезаш ба республика кхаш леладераш.

Хьувкъам лакхбара, ялата а кхыйола юртбоахама культураш дукхагIа яхара а йоакха резерв я хий дехна лаьтташ.

Хий дехка лаьтташ шердара дукха рузкъеи материальни ресурсаши хьожаьй пачхьалкхено вай республикана. Нагахьа санна бархIагIча пятилетке цу гIулакха 43 миллион сом хьожадь хиннадале, укх пятилетке 110 миллион хьожаду. Алхха укх шера 20 миллион сома маьха мелиоративни балхаш де деза вайцига. Вешта аьлча, мелиораце яра хьахийцача капитальни вложенешна диллача Российски Федераце пхелагIча моттиге латт Нохч-ГIалгIайче. Цудухьа декхар сенах латт аьлча, из латт хий дехкача лаьттаех боагтIача тайпара пайда эцарах.

ХIанз эггара бехктонхаме йола ха хьатIакхаьчай республика мелиоратораашта, хий дехна лаьтташ долча колхозийи совхозийи кулгалхошта, специалисташта. Укх деношка чудуийташ кхашка хий дилла болалу республике. Цхьаккха сахьат зехьа ца доадеш хий дилла арабовла беза гидромелиоратараш, мел эшача техникаца Iалашбе беза уж.

Соахка шоаш дувлийта гIалаташ теркал а даь бIаьстан юхье хий диллара дика кийчбеннаб Наурски района «Россия» яхача колхоза кхаш леладераш. Гурахьеи Iайи цига кийчваьв 23 поливальщики 19 механизатори. Дукха болх баьб колхозе хий дехна сеть тоаещ а. 25 километр дIаьха дола канал баьцехи гIумарахи цIендаьд. Хий дилла дезача планага хьежжа график оттаяьй. Кийча я бархI догIан хьисапе хий детта установка, пхе насосни станцена мел эша турбаш Iалашъяьй.

БIаьстан юхье лаьттагIа чудуийташи вегетационни хий диллара лерттIа кийчо яьй «Надтеречний» совхоза гидромелиоратораша а. Мел эшаш йола техника, хий дехна сеть тоаяьй, хий дехна нах Iомабаьб.

Цхьабакъда, дукхача боахамий кулгалхоша, специалисташа лерттIа теркам тIабахийтабац чудуийташи вегетационни хий диллара. Грозненски, МагIалбика, Гудермесски, кхыча а районий цхьадолча боахамашка кхоачамхиллал кийчбаьбац поливальщикаш, цIендаь а тоадаь а даьнадац каналаш, ремонт яь яланза латт цхьайола техника.

ЦIенхаштта кхоачамбоацараш да «Чечингушводстрой» балха юкъе а. Гидромелиоративни гIирсаш дораш хIанз а йистебаьнабац Алханчуртски канала цхьайолча аварийни сооруженеш тоаяьи царна реконструкци яьи. Вай республикана боккха лоархIам болаш я Наурско - Шелковской системера коллекторно - дренажни сеть. Цхьабакъда, Шелковскойи Червленскии коллектораашта реконструкци яь яла хIанз а гаьна я. Хий дилла дезача кхашта планировка яьяц Ачхой-Мартана района «Самашкинский» совхозе, иштта дIахо а.

Дукха моттигаш нийслу боккъонца йистеяханза йола объекташ эксплуатаце дIателаш.

Юрта боахама министерство, совхозий производственни объединени, мелиорацеи хин боахамеи министерство, парте райкомаш, колхозийи совхозийи кулгалхой декхарийла ба хий дехкача лаьттаех пайда эцача нийслу кхоачамбоацараш лоаццача хана цIендаь дIадаха. Укх шера хий дехкача лаьттай хIара гектара 35—40 центнерал кIезигагIа доацаш кIа, 45—50 центнер хьажкIаш, 300—350 центнер шекара свекла, 220 центнерал кIезигагIа доацаш баьцадаараш чуэца лаьрхIад республика ахархоша.

Цудухьа укх деношка еррига торонаш оарцагIъяха еза массанахьа а чудуийташи вегетационнии хий диллара. ХIана аьлча хьувкъамгa бода никъ — ханнахьеи мел эшеи кхашка хий диллар. ЛерттIа вIаштIехьбаккха беза поливальщикий болх, мел эшачунца Iалашбе беза уж, шерагIа йоаржае еза царна юкъе социалистически яхь, кхетамца пайда эца беза моральнии материальнии стимулах. Къаьстта теркам тIабахийта беза хий дехкача еррига техникага бизза болх байтара.

ГУРАХЬ ДУВ ЯЛАТАШ

Гурахь дийнача ялаташта массе метте дIайолаенна вегетаци, дукхагIйолча территоре тIа дикача хьал тIа да уж. Гурахь денз онк доацаш хинна дIадийна ялаташ юкъерча хьал тIа а лордаш кIезига хийца а да. Цхьан квадратни метр тIа 350 — 400 хьалгал дукхагIа дагIац цар.

Лордаш дика хецаши овлаш чIоагIлуши да хий дехкача лаьтташка гурахь дIадийна ялаташ, хIаьта цар цхьан квадратни метр тIара хьалгаш 1500 а кхы дукхагIча а метрга дIакхоач.

ДIахо дегIаихад гурахь дийнача ялатий ховха хьалгаши нийсагIча ханашка дIадийнача гурахь дувча кIин хьалгаши. 9 сантиметри цхьайолча моттигашкарча гурахь бийнача мукха хьалгаш 11 сантиметри лакха да.

Гурахь дийна ялаташ тIадолча лаьттанцара пайдана тIоадал, дика догIаш дийлха доллашехьа а, хий ца дехкача лаьтташка лоадамбоацаш мара хувца ца луш (1—2 миллиметр), оахача тIоанаца шортта хиннай (30 миллиметр гаргга), хIаьта лаьттан метр сомача тIоанаца кхоачамбоацаш (60 — 65 миллиметр), кхай тIа хила езачох 41 процентагара 54 процентага кхоачаш хиннай.

ТIоадал шортта хиннай хий дехкача кхашка 0—2 сантиметр сомача тIоаца 40 миллиметр совгIеи метр сомача тIоаца 140 — 160 миллиметри. ТIоадал шортта хиларо укх шера хьувкъама дика пайда бе могаш ба, къаьстта а республика доаьашта юхерча районашкеи хий дехкача лаьтташкеи.

МЕХАНИЗАТОРАШ АРАБАЬННАБ

Тракторий таташ халац Грозненски района № 15 йолча шурий совхоза кхашка укх деношка. ТIатеIIа юртбоахама культураш дIаювш боахк совхоза механизатораш. Культураш дIаювш дола кхаш минеральни органически удобренешна хьаьннаь да.

266 гектара тIа дIабийна баьннаб кен, хIаьта горох 1186 гектара тIа дIийннай, 870 гектара тIа дIабийнаб горохаца вIашагIъэбаь кен.

Т. БАСХАНОВА,
совхоза йоккхагIа йола статист.

ШОРТТА Я УДОБРЕНЕШ

Вай республика боахамашта цхьоалагIча квартале лаьрхIа хинна 25 эзар тонн минеральни удобренеш хьаккхаьчай республика «Сельхозтехника» базе.

ХIара дена совхозашкеи колхозашкеи итташ машинаша дIакхухь удобренеш. Гурахь дIадийнача ялаташта подкормка ю царна хIанз.

БIаьш тоннаш ядохимикаташ а хьаккхаьчай базе.

Э. КУРИЕВ,
«Сельхозтехника» удобреней отдела начальник.

Грозненски ремонтно - механически завода дукха болхлой ба хIанзлехьа пятилетка хьалхарча кхаь шера задани кхоачашъяь. Цар цIераш йоахача хана завода кулгалхоша эггара хьалхарчарца цIи йоаккх йиълагIча разряда электросварщика Габаров Хож-Ахьмада. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 180 процент кхоачашъю цо. Дукккхача шерашка иштта хьинаре къахьегарах завода болхлошта юкъе хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи елар цунна. Дика болх барах тийнна дукха совгIаташ доацаш цун цIи завода сийлен книжка тIа йихьай.

Сурта тIа: электросварщик Х.-А. Габаров.

И. Плиева сурт.

Республика къахьегама вахте

АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

СихагIеи кIоаргагIеи бурув а тохаш дукхагIа мехкдаьтта доаккхаргда яхача девизагIа къахьегаш ба пятилетка хоадамбеча шера Карабулакски управлене бурувдеттараша. Дика толам баьккхаб цар. Хьалхарча квартала план кхоачашъяьй управлене коллективо селхан, 23 марта. Ер шу доладелча денз техад 3900 метр гаргга бурув.

Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра бурув тохара балхий управлене бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай бурувдетта мастер Рельков Николай Васильевич керте лаьтта Заканерча № 8 йолча буровой коллективо. Скважина яккхара ер шу доладелча денз 1170 метр бурув а тохаш хIанзлехьа ах шера план тIехккхоачашъяьй цо. Иштта дика къа а хьегаш хIанз май бетта чотах бурув тохаш я бурувдетта мастер Тонкогубов Дмитрий Ильича кулгалду бригада.

Таханарча денга кхачалехьа хьахулача бетта чотах итташ метраш бурув техад бурувдетта мастераш Трусов Михаил Фадеевич, Егоров Александр Константинович, Гайворонский Федор Данилович керте латтача бурувдеттача бригадаша.

«Грознефть» объединене «дикагIйола бригада» яха сийлен цIи яьккхача бурувдетта мастер Буняев Валентин Варламовича кулгалдеча бригада бурув теха йистеяьккхай № 77 йола скважина. Цига 4503 метр кIоарга бурув техад. ХIанз тохкама балхаш деш ба бурувдеттараш, мехкдаьтта доахараш. Скважинера кастта йоккха мехкдаьтта кIеж тохаргхиларах дог тийша ба уж.

А. БАКАЛЮК,
Карабулакски бурув тохара балхий управлене инженер.

ХЬИНАР КХО ЦА ДЕШ

Пятилетка хоадамбеча укх кхоалагIча шера доккхий социалистически декхараш тIа а йийца хьинар кхо ца деш къахьегаш ба «Автоспецоборудоване» завода болхлой. Уж толамца кхоачашлара еррига шоай торонаш оарцагIъяьхай завода еррига цехаша.

Къаьстта дика толамаш дахарца белгалъяьннай Рышков Леонид Прокофьевич керте латта заготовительни цеха коллектив. Февраль бетта план 106,4 процент кхоачашъяьй цо. ХIанзлехьа дукха хIама ца эшаш квартала задани кхоачашъяьй цеха болхлоша. Яхье кьалхара моттиг яккхарах завода карара-кара тела ЦIе байрах хьожайир заготовительни цеха болхлошта укх деношка.

Цига уж толамаш доахача къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я цеха партбюро секретарь, бригадир Магомедов Шамиль Расулович керте латта кузнечни бригада. Бригада хIара саго цхьа смена дIаяхийтац 150 — 160 процент ший норма кхоачаш ца еш.

Я. РОЗИНА.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ПАРТЕХ ДОЛА ДОШ

Сийлахь - йоккхача ленински партеца шоаш хиларах чIоагIа доккхал а деш дIаийду мехкарча коммунисташа кердача образецагIа дола партийни билеташ.

Документаш хувна доладеннад Москверча цхьаькха — Калинински райкоме а. Уххаза эггара хьалха керда партийни билет дIаделар мехка къаьнагIча коммуниста, 1896 шера денз парте член шозза Социалистически Къахьегама Турпал волча Ф. Н. Петровна.

Керда партийни документ шедIаэцаш, Федор Николаевича аьлар, ший вахар, профессиональни революционера вахар доккха хиларал совгIа, ираз долаш а хиннад, пачхьа хана каторгашкеи набахтенашкеи гIолла чакхвувла, хала човнаши лазараши ла ший дийзадале а. «Цхьабакъда, аьлар Федор Николаевича, нагахьа санна вахар юххьанца денз юха доладе са дийзача, халкъа ираз бахьан долаш къовсам лоаттабаьчун наькъагIа гIоргвар со».

Ленинграда Выборгски райкоме кердача образецах дола партийни билет эггара хьалхарчарца дIаделар «Ильич» яхача образивни завода слесара В. К. Сафоновна. 30 шу гаргга ха я цо цу предприяте болх бу. Цун рационализаторски предложенешна пачхьалкхенна кходаьд ах миллион совгIа сом.

— Со ираз долаш ва, — аьлар В. К. Сафонова, — еррамо дола № 1 йола партийни билет сийлахь - йоккхача Ленина цIерагIа яздарах. Оаха, коммунисташа, кхы а дикагIа къахьегаргда ленински парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара.

Коминтерна цIерагIча Воронежски экскаваторни заводе эггара хьалха партийни билеташ дIаийцар № 1 йолча цеха кузнецаша Социалистически Къахьегама Турпала Г. Ф. Анучина, 1929 шера денз КПСС члена А. И. Иванова, къонача коммуниста П. Кривошеева, кхычар. Коммуниста сийлахь цIи еза лелае дош делар цу массане а.

(ТАСС).

Кремле хинна прием

СССР правительстве цIерагIа 22 марта Йоккхача Кремлевски Дворце шу оттадир Ирака Арабски социалистически возрождени парте (БААС) регинальни кулгала генеральни секретара заместитела, Иракски Республика революционни командоване Совета председателан заместителан Саддам Хусейна сийна.

Советски оагIонгахьара шун тIа бар новкъостий А. Н. Косыгин, П. Е. Шелест, Б. Н. Пономарев, кхыбола официальни нах.

Иракски оагIонгахьара шун тIа бар Саддам Хусейна улувбаьнна баьхка официальни нах.

Шун тIа багIача хана цига хиннараша чIоагIа уйла тIаяхийтала а дувгIаш, тIоараш а детташ тIанйца къамаьлаш дир А. Н. Косыгинеи Саддам Хусейнеи.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-ИРАКСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

22 марта Кремле дIайолаеннай КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгинаи Ирака Арабски социалистически возрождене парте (БААС) регинальни кулгала генеральни секретара заместитела, Иракски Республика революционни командоване Совета председатела заместитела Саддам Хусейнаи юкъера переговораш.

Советски оагIонгахьара переговорашка дакъа лоацаш ва КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев, кхыбола официальни нах.

Iимерзача, новкъостащха долча хьалашка хиина переговораш йолча хана оагIонаша дийцар советско - иракски гIулакхех дола дешаш. Иштта вIаши дагабаьлар дунен халкъашта юкъерча лоархIамеча, шиина а оагIонна хьашт долаш йолча проблемаех шоашта хетачоа.

(ТАСС).

Л. И. БРЕЖНЕВЕИ А. Н. КОСЫГИНЕИ В. ШТОФ ТIАЭЦАР

ДРВ-ера цIаводаш Москве хиина СЕПГ ЦК Политбюро член, ГДР Министрий Совета председатель В. Штоф 21 марта тIанйцар КПСС ЦК Генеральни секретаза Л. И. Брежневеи КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгинеи.

ЦIенача дег тIарен дIа-хьа дувцар бокъонца кхетадеши беседа йолча хана уж дIа-юха дагабаьлар шиина а партенеи мехкаи хьаштдолаш долча дукккхача дешаех а цу даькъе дунен халкъашта юкъерча арене СССР-он ГДР-он цхьана леладеча гIулакхий актуальни проблемаех а шоашта хетачох. ОагIонаша бакъдир Парижски соглашене условеш еррига оагIонаша лоарзагIа ца йоахаш кхоачашъяра а Вьетнамеи еррига Индокитайски ахгIайрен тIеи чIоагIача машара хьал отталара а тIехьа къовсам лоаттабеча вежарашка долча вьетнамски халкъаца цIаккха а хувцалургйоаца солидарность шоай хилар.

ЧIоагIа раьза хиина белгалдаьккхар, доттагIал тIехь масс оагIорахьара Советски Союзан Германски Демократически Республиканеи юкъе леладу гIулакхаш чIоагIлуши дегIаухаши хилар. Шиина а оагIорахьара хьакхайкадир, цхьана леладу уж гIулакхаш СССР-ен ГДР-ей халкъий ираза духьа, социализми коммунизми толаме хьалъяр духьа дIахо кIоаргден шерден шоаш кийча хилар.

ВIашагIкхийттача дакъа лоацаш хилар: советски оагIонгахьара — КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, КПСС ЦК член, ГДР-ера СССР посол М. Т. Ефремов, КПСС ЦК член, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник К. В. Русаков; ГДР оагIонгахьара — СЕПГ ЦК Политбюро членалла кандидат, СЕПГ Ростокски окружной комитета хьалхара секретарь Г. Тыш, СЕПГ ЦК членалла кандидат, ГДР Министрий Совета председатела заместитель Г. Вайс, СЕПГ ЦК член, ГДР кхыча мехкашарча гIулакхий министра заместитель О. Фишер, СЕПГ ЦК членалла кандидат, СССР-ера ГДР посол Х. Биттнер, СЕПГ ЦК дунен халкъашта юкъерча отдела заведующе заместитель Г. Кениг.

• • •

21 марта СЕПГ ЦК Политбюро члена, ГДР Министрий Совета председатела В. Штофа сийна шу оттадир КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина.

Шун тIа бар КПСС ЦК Политбюро член, СССР министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела К. Т. Мазуров, КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш Н. К. Байбаков, В. Э. Дымшиц, М. А. Лесечко, Л. В. Смирнов, СССР министраш, кхыбола официальни нах. Немецки оагIонгахьара цига бар СЕПГ ЦК Политбюро членалла кандидат, СЕПГ Ростокски окружной комитета хьалхара секретарь Г. Тыш, ГДР Министрий Совета председатела заместитель Г. Вайс, В. Штофа улувбаьнна баьхка дукха кхыбола нах.

Шун тIа багIача хана А. Н. Косыгинеи В. Штофеи доттагIалтIехь кадаш текъадир.

Цу дийнахьэ а Берлине дIаяхар ГДР партийно - правительственни делегаци.

Внуковски аэродроме делегаци накъайоаккхаш вар А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, К. Ф. Катушев, кхыбола официальни нах.

Хьаьший накъабаха бахараашта юкъе вар СССР-ера ГДР посол Х. Биттнер, СССР-ера ДРВ посол Во Тхук Донг.

«МЕТЕОР»—СИГАЛА

(ТАСС-а ХОАМ)

1973 шера 20 марта Советски Союзе сигалъяхийтай «Метеор» яха Лаьттан метеорологически спутник. Спутника керттера декхар да хаоттама оперативни служба пайда эцара хиланза яргдоаца метеорологически информаци хьайелга.

Спутник орбита тIа яьккхай укх тайпара параметраш а йолаш:

— Лаьттан тIехен тIара эггара дукхагIа гаьна яьннача хача (апогеера) — 903 километр;

— Лаьттан тIехенна эггара дукхагIа гаргаенача хана (перигеера) — 882 километр;

— орбита оагIора ластар — 81,2 градус;

— юххьаьша гобоаккха ха 102,6 минут.

Спутника тIа оттаяьй моржий, лаьттан шара сийрдагIчен Iи долчеи оагIош тIара лаь тIоаний сурташ хьаэцилгеи хIаьта иштта Лаьттан атмосферан хьахьоккхачен зIанаращца телачен йIовхала энергех йола даннеш хьаэцилга Iалашдеш йола метеорологически аппаратура.

Метеорологически аппаратурал совгIа «Метеор» яхача спутника тIа я: спутник даим Лаьттанна тIайийрза лоаттаелга Iалашдеш йола система, маьлха батареяш маьлха тIаерзаяь а лоаттаеш электроэнерги телаш йола система, орбита элементаш нийса йистара эша радиосистема, приборашеи Iилман аппаратуран беча балхах йола даннеш Лаьттан тIа тела радиотелеметрически система.

Спутника тIа оттаяьча аппаратура болх боаррамагIа бу. Iочуьха информаци цхьалхайоаккхаш я координационно-вычислительни центр. Метеорологически информаци СССР гидрометцентре ух цхьалхаяккхарах пайда эцаран.

«КОСМОС-552»— СИГАЛА

1973 шера 22 марта Советски Союзе сигалъяхийтай аргIанара Лаьттан искусственни спутник — «Космос-552». Спутника тIа оттаяьй космически аре дIахо тахка лаьрхIа йола Iилман аппаратура.

Аппаратура болх боаррамагIа бу. Iочууха информаци цхьалхайоаккхаш я координационно-вычислительни центр.

(ТАСС).

ИРАКСКО-КУВЕЙТСКИ ДОАЗОН ТIА ХИННА ДОВ

БАГДАД, 21 март. (ТАСС) Ирака чурта гIулакхий министерства яь заявлени хьаккхайкаьй Багдада радиос. Цу тIа йоах: селхан иракски территоре тIа учеюеш еш хинначэ иракски доазон тIарча подразделенена кувейтски подразделене дов даьд. Иракски оагIоно ше лораяр духьа дов юха даьд. Цига дов вIашка деча хана иракски 2 салте вийнав, шиннена човнаш яьй.

ДIахо заявлене тIа белгалдоаккх, шаккхе мохк шоашта юкъера гIулакхаш чIоагIде гIерташ болча ханна из дов хинна хилар. Кувейтски Iаьдалашта ховш хила деза,— йоах заявлене тIа,— доазонех дола дош къоастаделга а чулоацаш дола уж гIулакхаш чIоагIдар духьа иракски делегаци шоай мехка я кийчлуш йолга».

КАИР, 21 март. (ТАСС). АРЕ правительства викало хьаккхайкадаьд, шоай доазонех дола дош машара наькъаца къоастадара тIахьехаш Египто КувейтагеИ Иранагеи хабар дахьийта хилар. Президент А. Садат, аьлар цо, кийча ва — нагахьа санна эшаш гIулакх отте — ший викалаш сов чехка цу мехкашка бахийта.

АРЕ премьер-министра заместитела Абдель Кадер Хатема Каирера Кувейта посол тIа а ийца, президента Садата Кувейта Эмирага йохьийта послани цунга дIаеннай.

Юкъарчал де ше кийча хилар дIакхайкадаьд Ливана а Сири а иштта ИранагеИ КувейтагеИ кхайкай дов къоастадар духьа переговораш йолаяра уж тIахьехаш.

ПАРТИЙНИ БИЛЕТАШ ХУВЦАШ ДА

ЛЕНИНА ВАСКЕТ МАДАРРА...

Партийни документаш дIахо а хувцаш латт Грозненски городской партийни организаце. Графикага хьежжа эгара хьалха дIадоладеннад из Заводской районерча Грозненски производственно-товарни контора парторганизаце.

Парткома секретара нов. Кацевмана тха корреспондента дийцар.

— Оттаьча планагIа, дика вIаштIехьдаьнна лел документаш хувцилга. Белгалдаккха доагIа, документаш хувцача деношка коммунисташа чIоагIа хьинар айдаь, шоай дикача гIулакхашца коллектива вож членаш шоашта тIехьа а боахаш, къахьегаш хилар. Сийлахь - вокхача Ленина сурт тIалатта билеташ шоаш дIаэцаш, коммунисташа дув буъ дIахо кхы а дикагIа къахьега, шоай деррига низаши знанеши коммунизм хьалъяра гIулакха дIатела. Ераш да массехк масал. Кердача образецах дола билеташ эгара хьалхарчарца дIанийцар № 3 йолча цеха коммунисташа. Цар барттайна, юха ца социйташ беча балхах тийша да дуккхача хьале ерригача предприяте план кхоачашъелга а. Укхаза чу а етташ дIаккхуьйт мехкдаьтта продукташ. Уж чуюттача хана транспорт гоаяра бахьанаш дIадаха эгара хьалха оарцагIбаьлар коммунисташ оператор нов. Ткаченкой грузчик нов. Страдецкийя. ХIанз дукха кIезигагIа гоаю транспорт. Предприяти пятилетка кхоалагIча шера а социалистически яхье хьалхалаттарех хилар керттерча дакъе Нохч - ГIалгIай АССР мехкдаьттан мехкдаьтта химически промышленноста заслуженни деятела Хуциев СаIид Эсембиевича кулгалдеча цу цеха коллективана карагIдаьнна хIама да. Из а иштта дIанийца ваьннав кердача образецагIа дола партбилет.

— Шоай гIулакхаш дикагIа вIаштIехьдаьхад массазара партийни порученеш йолаш болча коммунисташа а: парторганизацей секретараша, парттрупоргаша, профсоюзий комитетийн ВЛКСМ-ен членаша, пропагандисташа, агитатораша. Царна юкъе цIераш яха мегаргболаш ба предприяте ветеранаш: № 5 йолча цеха партбюро секретарь, Октябрьски революце орден лелаю Глазков Михаил Васильевич, центральни лабораторе партбюро член, коммунистически къахьегама ударник, мотористка Чижик Лилия Петровна, участка начальник, коммунистически къахьегама школа пропагандист Джамбаров Георгий Назирович, № 7 йолча цеха оператор «Дезали школей» яхача комиссе председатель Авакин Надежда Павловна, дуккха кхыбараш.

Шийдувцар укх тайпарча дешаща чакхдалийтар парткома секретара:

— Партийни документаш хувцара кийчо ечей чакхдоаккхачей юкъагIа организационно - политически балха, коммунисташтен коллектива членаштен кхетам балара йоккха опыт Iоазьй тха партийни организаце. Цунах оаха пайда эцаргба пхе шера планаш ханал хьалха кхоачашъе, парте XXIV съездо аьннача тайпара идеологически болх чIоагIбе уж оарцагIбахара. Цу юкъа тха вIаштIехьдаьннад юкъарча тIулакхашца хайра дакъа ца лоацаш хиина КПСС цхьаболa членаш царна юкъеоза, шоашта тIадехкача гIулакхашта хьалхара цар бехктокхам лакхбе, къахьегамей общественни вахарей хьалхалаттараш уж хулийтилга, хIаьта цунах тхона йоккхий резерваш хилар партийнии боахамей дерригача доакъошкара тха гIулакхаш тоадара. Лоацца аьлча, дIахо а оаха къахьегаргда Владимир Ильича вайга даьча васкетага хьежжа...

Партийни документаш дIателаш болча КПСС Заводской райкома болхлоша дика могаю производственно - товарни контора парторганизаци партийни документаш хувцар санна йола лоархIамегIара политически кампани кхетамцей нийсей чакхъяккхарах.

В. АЛАЕВ.

ДОНЕЦКИ ОБЛАСТЬ. «Трудовская» шахти горнякаш вIашагIкхийттар Кузбассерча «Октябрьская» шахта викалашца. Ер кхоалагIа пятилетка я коммунистически къахьегама предприятеша вIаши доттагIал лeладу. Сибирякаша хьаллаьцар Социалистически Къахьегама Турпал Стрельченко Иван хьалхалаттача бригада болам. Дийнахьи бийсаней цхьан забоера эзар тонн кIора баккха лаьрхIад цар.

Цу къахьегама коллективаша дIа-хьа новкъостал лара итог йоккха я: хIанзле нийслагIча пятилетка планал совгIа 775 эзар тонн доагор даьккхад цар.

Цхьан ханна производство вIаштIехьъяккхара балха опыт Iомае, «Трудовская» яхача шахте ера «Кузбассуголь» комбината «7-гIа ноябрь» цIи йолча шахта делегаци а.

СУРТА ТIА: Кузбассера хьаьший «7-гIча ноябра» шахта механизаторий бригада бригадир, Социалистически Къахьегама Турпал Д. К. Придаченко, «Октябрьская» шахтерча комбайна машинист Н. И. Антонови, «7-гIча ноябра» шахтера бригадир А. Т. Попови, «Трудовская» шахтерча горнякашца къамаьлаш деш ба.

Л. САМСОНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕМЦА ДАЬККХА СИЙ

Массаза санна Грознерча Ленина цIерагIча улицагIа йоккхийча блокех дуккхаза вIаштIардаь цIенош хьалдеча массанел хьалха балха хьа а вена шийчертежаш бе а дехка монтажни балхаш мишта даьд хьожаш лелар Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-1 комплексни бригада бригадир Цечоев Ипалкъий Iабдул-Хьамид. Цхьа сахьат доаллаше а цIенош хьалдеш латтача хьагулбелар бригадера монтажникаш, штукатураш, каменщикаш, маляраш. Царна пятиминутка йир Iабдул-Хьамида. Цо белгалдаьхар монтажникий гIалаташ, уж сихха дIадахара де дезар, дIаловзийтар бригада декхараш. Иштта болх дIаболабу нов. Цечоева хIара дийнахь.

Укх тIеххьарча шерашка СМУ-1 бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье цахалдаш хьалха латташ хьайоагIа цун бригада. ХIанзлехьа толамца кхоачашъяьй цо гIишлой - монтажни, отделочни, сварочни, кхыдола балхаш дара пятилетка хьалхарча кхаь шера задании.

— Мишта вIаштIехьдоал шун иштта дика толамаш даха, хьаттар аз бригадирага.

— Керттердар да дуккхача къамех бола гIишлонхой шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш хилар, — аьлар Iабдул - Хьамида. Шеший болх дикагIа хьаIоврглбола наькъаш лех хIара гIишлонхочо. Укх тIеххьарча хана халача балхашта механизаци еш дукха балхаш даьд, дикагIеи йоккхагIеи опыт йола специалисташ керте а оттабаь звенош вIашагIъеxкай, бехктокхамеча участке хьожаю царех дикагIйола звено. ХIаранегара доаггIар дизза хьадех, — аьлар нов. Цечоева.

Бригада кулгалхо наха кхетам лур а организатор а хила везилга дика кхетаду Iабдул-Хьамида. ГIишлонхошта юкъе дукха кхетама болх бу цо. Профессионально-технически училище чакх а яьккха массехк къона специалист балха вера цун бригаде. Каст-каста балха тIехьбувла, балха хана «пелинг» тоха, аттагIбола болх леха баьлар уж. Къахьегама ветеранашца, коммунисташца, профсоюзни комсомольски организацей активисташца дага а ваьнна из дош бригада гIишлонхой собране дувца оттадир Iабдул - Хьамида. Собране къамаьлаш даьчар дIахайтар царна уж санна дола гIулакхаш шоай барттайнача коллективе чакхдаргдоацилга. Къонача болхлошца гIишлонхой профессех, хьалхалаттарий опытах беседаш е баьлар дикагIбола болхлой, бригадир ше. Цар хьийга къа зехьа довизар. Тоаелар къонача специалистий къахьегамей производственнии дисциплина, дукха ха ялалехьа башха-дика гIишлонхой хилар царех.

Ше цига балха веча денз дукха къона монтажникаш хьалкхебаьб нов. Цечоева. Уж ба СМУ-1 дуккхача участкашка хьинаре къахьегаши социалистически яхье хьалхалатташи. Цун бригадечарех 90 процент бараш цо говзалах кхебаь ба, царех ва монтажник Графов Владимир, электросварщик Сатуев Мутуш, Боков Салаудин, штукатур Епифанова Алла, кхыбараш.

Дика кулгалхо, говза кхетамлур, башха-дика новкъост хиларах массане лоархIаши сийдеши ва Iабдул - Хьамид.

Атта хиннабац нов. Цечоева къахьегама никъ. Берашха кхийла эIамига саг волаш волавелар из болх бе, 16 шу дизар цо монтажник волаш къахьега. ГIишлонхой ерригаш а хIана яц аьнна говзалаш Iомаьй цо. Болх бешше а сайрийнарча школе дикеи тIехдикеи дешаш бархI класс чакхъяьккхай Iабдул-Хьамида, хIанз техникуме деша отта кийчлуш ва из.

Балхах дика кхеташ вола эIамига саг 1967 шера тIехьаюсаш йолча монтажникий бригадана кулгалде хьожавир. Шийх бенна тешам боабанзар нов. Цечоева, массехк бутт балалехьа социалистически яхье хьалхалаттача бригадашта юкъеяхар цун коллектив. Цу хана денз цIаккха а яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIа из.

ЦхьоалагIча гIишлой - монтажни управлене бригадашта юкъе хьалхарчарца аккордно - премиальни системагIа болх бе йолаецарех я I.-Хь. Цечоев керте латта монтажникий бригада. Цу гIулакхо дикка лакхбаьб бригадерча гIишлонхой материальни безам, тоадаьд технико - экономически хьокхамаш, лакхъяьй къахьегама овсарлеи балха дикали.

Дуккхача шерашка иштта хьинаре къахьегаш хиларах дIадахача шера КПСС члений кандидаталла дIанийцар из. Иштта СМУ-1 гIишлонхошта юкъе эгара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай цунна. Хьинаре къахьегарах цунна еннай Къахьегама ЦIеча Байракха орден, Ленински Юбилейни медаль, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота, кхыдола совгIаташ. 1970 шера цунна елар «РСФСР социалистически яхьа отличник» яха значоки Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни гIишлонхо яха сийдола цIи.

Б. КОСТОЕВ.

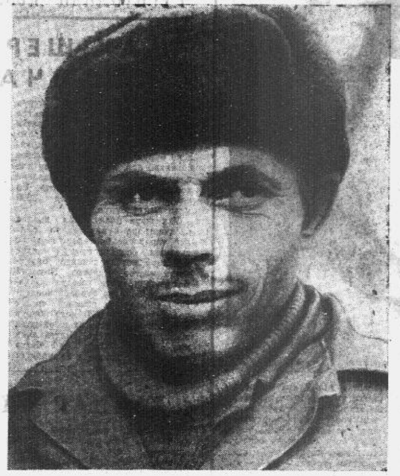

СУРТА ТIА: СМУ-1 комплексни бригада бригадир I.-Хь. Цечоев.
И. ПЛИЕВА сурт.

ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТА ИСПОЛКОМЕ

Къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкомо шийзаседане дийцар город тоаяра месячник чакхдаккхарах дола дош.

Исполкомо белгалдаьккхар, продукци дукхагIа арахецаран цунна реализаци яран нийсса, Грозне къахьегамхоша города санитарни хьал тоадара шоай низаш ца кходеш хилар.

Цунца цхьана, цу дешаца дукха цIенхаштта кхоачамбоацараш а да. Тоаде дезаш да дукхагIдола наькъаш, улицаш, майдаш. ЧIоагIа хьовзам бу наькъашка, тротуарашка, нах чуIеча гIирсашта, предприятешта, организацешта, наьха шоай доалахьарча цIеноштa гонахьарча территорешка латтача хотто. ХIанз а городашкарча ерригача предприятешкеи организацешкеи социалистически декхараш кийч а даь тIайийцадац моттигаш тоаяра балхаш дикагIа чакхдахар духьа.

Цунца дувзаденна, городе ваха хIара саг моттигаш тоаеча юкъеозар, Дунеи халкъашта юкъера къахьегамхой солидарноста ди — 1 Май тIакхозчаш город дикача санитарни хьал тIа хилийтар духьа къахьегамхой депутатий городской Совета исполкомо лаьрхIад:

1973 шера 20 марта денз 23 апреле кхаччалца городера моттигаш тоаеш, гаьнаш дIайогIаш, санитарни дикача хьал тIа оттаеш месячник чакхдаккха. Цу юкъагIа тIанйицача социалистически декхарашка лаьрхIа балхаш мамогга дукхагIа кхозчаиде.

«Красный молот» завода коллективо дIадоладаь дика гIулакх хьал а лоацаш, 1973 шера 21 апреле ерригача города юкъара коммунистически субботник де. Моттигаш цIенъяра, тоаяра, гобаьккха гаьнаш дIайогIара кхоачам балла дола балхаш хIара коллективана белгалде декхарийла йойла райисполкомаш, ведомствай чуIеча цIеной-коммунальни органаш, предприятеши организацеши, коммунальни боахама управлени. Транспортаца, механизмашца, дIайогIача гаьнашца Iалашболба нах.

Райисполкомаш, предприятей, организацей, учреждений, чуIеча цIеной - коммунальни органий кулгалхой, шоай доалахьа цIенош долаш бола нах декхарийла болба 15 апрель хьатIакхачалехьа хоттахи нувхехи ковнаш, улицаш, майдаш, паркаш, скверaш, хи йистош, вредприятейи организацейи территореш цIенъе а хIаьта иштта хий уха харшаш, канализационни коллектораш цIенъе а, газонаш, гаьнийи кIотаргийи ганахьераш ахка. ЛерттIача санитарни хьал тIа оттайойла коашкарей города юкъерен санитарни узлаш, тIадоагIа наькъаш, нувхаш дIаккхувса моттигаш.

Массе метте гаьнаш, кIотаргаш дIайогIийла, газонаш дIаюйла, зизаш дIадогIа кIаьдаш къоастайойла. Месячник долча юкъагIа наькъашта, тротуарашта кагийн капитальнии ремонташ яра, зданей фасадашта, карташта, тIаьшта, турникашта, электроопорашта, гIандашта, урнашта, кхычарна басараш хьакхарей ремонташ ярей балхаш чакхдоахалда. Цу дерригача хIамаех дIаккхетабеш шерра болх чакхбоаккхалба къахьегамхой ерригача коллективаштен городе бахача нахан юкъе.

Мах бечен общественни кхача кийчбечен организацей, бытовой гIулакхаш деча предприятей, зрелищни учреждений кулгалхой декхарийла болба шоай предприятеш тIехдикача санитарни хьал тIа оттае, гонахьара территореш цхьалхайоахийла, халланза цIена лоаттайойла. Зданеши мах беш йола точкаши тоайойла, кIир тохийла, басараш хьокхалда. Къаьстта уйла тIайохийтийла витринаши рекламни боахами цхьалхо болаш хилийтара,

ДОШ ДЕННАД. МИШТА КХОАЧАШДУ ИЗ?

Къилбаседа-Кавказа машиннаькъа лоархIамерчарех цхьа узел я Гудермес.

Ше укх шера тIайийца декхараш толамца кхоачашду коллективо. Масала, дIабахача шин бетта план 101,4 процент кхоачашъяьй депо коллективо. Цу юкъа планал совгIа 571 эзар совгIа тонн мухь дIа-хьа бихьаб, кходаьд 876 тоннал совгIа дизельни доагор, тIехкхоачашъяьй вагонашта мухь тIаботтара план, из дIаккхахьарга дIадодар лохдаьд.

— Уж толамаш даха тха вIаштIехьдаьннад, — дувц депо моттигерча комитета председатела Шатов Михаил Ивановича, — коллективо цхьа дезал санна барттайна къахьегарах, социалистически яхь нийса дIаяхьар бахьан, долаш. Дуккхача къамех латта болхлой дика кхетадеш ба укх шеро шоашкара дукха дIадехилга.

Цудухьа, йоккха терко юх укхаза социалистически яхьа. Яхьа керда хьалаш белгалдаьд. Социалистически яхье котъяьннарех лерхI ший производственни планаш кхоачаши тIеххкхоачаши ярал совгIа балха тIа лакха культура а йолаш тIехдика балхаш кхоачашдеча коллективах. Из иштта декхарийла я электроэнерги, доагор, материалаш кхое, Цул совгIа яхьа итогаш еча хана чIоагIа терко ю производственни дисциплина, кхерамзлен техника, рационализацеи изобретательстван балха.

Яхье хьалхле яьккхача цеха коллективана лу депо карара-кара тела Ше байракх, ахчан совгIат. ХIаьта ший социалистически декхараш дизза кхоачашдаьча къахьегамхочоа оттаь я «ПрофессегIа дикагIвола болхло» яха цIи а. Цхьатарра кхаь бетта из цIи яьккхача болхлочоа Сийлен грамотей ахчан совгIати е салаIа ваха путевкеи яла оттадаьд, ялх бетта вIаштта яьккхар — депо Сийлен книжка тIа дIаязву Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа управлене совгIат а луш. хIаьта цхьан шера из цIи лелаьча сага лу 10 процент совгIа преми.

— Хьалха иштта дацар тха коллективе яхьа хьалаш, — йоах нов. Шатова, — кердача хьалаша совбоах болхлой къахьегамцара безам, хIара болхло кхы а бехктокхамегIа ву ше каральцача балхо. Цудухьа депо болхлой массаза гIерт пайданегIдар, кердадар балха юкъехахьа. Къаьстта чIоагIа теркам бу цар рационализаторски балха. ДIабахача шин бетта балха юкъейоалаьча 28 предложене шера 15 эзар сом пайда бергба предприятена.

Царех къаьстта белгала я инструментальни цеха мастера Петрушкос, слесараша Пахомова, Малинина енна предложени. Тепловоза тягови электротягови электродвигателашта лаьрхIа лабиринташ болатах а ца еш капронах хьае лаьрхIар цар. Шоаш хьайир из оатхал хьаю прессформа. Болатах из санна цхьа оатхал хьаеча хана цхьа ди е кхы а совгIа ха йоайора слесара а токара а. ХIанз лабиринт хьаю 35 минут ялалехьа. Цул совгIа цу гIулакхо торо хулийт дукха мах бола болат кходе, къахьегама овсарле лакхъе. Белгалдаккха деза, 1971 шера депо рационализаторащца цхьана новкъоста Петрушкос капронах оатхалаш хьаю агрегат балха юкъейоалаярах предприятена боккха пайда хинна хилар. ХIанз цу агрегатаца хьаю 40 тайпара йола оатхалаш.

Депо балха тIа лоархIамегIар чарех, ба подъемочно-ремонтни цеха болхлой къахьегам. Шерра къовсам лоаттабу цар ремонтни балхаш ханнахьа чакхдахара.

Дукха ба цу цехе хьаьнала къа а хьегаш шоай цIи дикача оагIорахьа дIахазийта бола нах. Царех ва слесарь Гелисханов Сераждe. Советски Эскаре гIулакх даь а ваьнна пхи шу хьалха укхаза балха вера из. Лоацача хана караерзайир слесара говзал. ХIанз Сераждe пхелагIча разряда говзанч ва. ТIехдика кхоачашбу цо шийга хьабенна болх.

— ДукхагIча даькъе дизелашта ремонт еш ва коммунист Гелисханов, — дувц цеха вокххагIволча мастера Огородник Леонид Николаевича. — боккха кхетами кулга говзали эшаш ба из болх. Цхьабакъда, Сераждe тоаь моллагIа оатхал ала хIама доацаш дика хул. Вешта из-м кхетадеш а да: цеха партгруппа секретара заместитель хиларах тарра ший новкъосташта масал гойт цо. ДIабахача шин бетта «ПрофессегIа дикагIвола болхло» яха цIи яьккхай коммунистически къахьегама ударника Гелисханова.

Иштта дика къахьегаши, депо болхлоша чIоагIа лоархIаши сийдеши ва Сераждe хинна хьехархо, къахьегама ветеран, слесарь Вакуленко Иван Алексеевич, слесарь цеха комсорг Матаев Рамзан, тепловозий машинисташ Чижов Михаил, коммунист Лаврик Алексей, Старчак Николай, кхы дуккхабараш.

Машинист, слесарь, диспетчер, оператор... Дукха ба уж депо къахьегаш, хIаьта цар массане а уйла цаI я. Цар вахаре традици а хинна дIаэттад дикагIа мел дар хьаллацар: Иштта хилар дукха ха йоацаш. 21 апреле Ерригсоюзни субботник хургдолга ма хайнгехьа москвичай болам хьаллаьцар депо коллективо. ХIанз цо толамца дIахьу коммунистически субботник дара кийчо елга. Масала. Абазов Iаьлас кулгалдеча комсомольско-кагирхой бригадо 20 марта ремонт а яь арабалийтаб ши тепловоз. Кхыча участкашка а дIахьош да субботника лаьрхIа деш дола балхаш.

Иштта, ший беррига низ, хьинар тIадахийта тIанйца социалистически декхараш кхоачашдеш хьайоагIа Гудермесски локомотивни депо коллектив. ХIаьта из да укх лоархIамерча шера керттердар.

Р. ЦОЛОЕВ.

Цхьана леладеча гIулакхий наькъаш

Венгре мел венар цецвоаккх цу мехка еча эргалоний йоккхало.

...Ленинварош яха керда социалистически город. Ткъо шу хьалхагIа цу моттигашка, ушал лаьттача, эрзи хьаржакъи тIаьнна хиннача Тиса гонахьашка, Тисаседеркень яха эIамига юрт иллача метте, хьалъе йолаьй мехка йоккхагIйола электростанци. Цу цхьан ханна округе гIолла дIаккхестар хоам; укхаза хьалъоттаргья йоккха химически комбинат, массе тайпара специальносташ йола гIишлонхой эшаргба. Комбинат дегIаахарга хьежжа, шоашта керда професcеш Iомаьй цу гIишлоне балха баьхкараша.

Хургболча комбината специалистий ядро хилар советски предприятешка стажировка а яь цIабаьхкача 150 венгерски «щекинцех», «невинномысцех» «новомосковцех».

«Советско - венгерски доттагIалах даьнна беркат лархIа мегаргдолаш я 1973 шера 20 шу дузаш йола тха Тисайски химически комбинат, — йоах предприяте экономически директора Табор Сенеше. — ТIа-тIа дукхагIа кIоарглуш латта Советски Союзацара гIулакхаш — тха таханарчеи дIахорчеи толамий лард. Комбината коллектив айхха ювзаенна я дуккхача советски предприятешца. Цар новкъостал даьд тхона азотни удобреней, серни кислотай, полиэтилена заводаш хьалъяра, цул совгIа, гIирсаш советски проектагIа хьалдаьд, производство советски оборудованеца кийчъяьй. IалаьмаIе дукха станокаши машинаши вIашагIйийхкай Москверей Харьковерей, Уралера а Донбассера а баьхкача специалисташа дакъа а лоацаш. Из тешаме оборудовани тIехдика болх беш я.

Кхоачашъяра юкъе дакъа лоацаш мел долча мехкашта эшараш теркалдеш йолча СЭВ-а Комплексни программа тIа оттадаьд гIирсаш хьалдеча, белгала аьлча, йоккхий хIанзара химически заводаш хьалъеча хана ницца вIашагIдеттилга. Цу тайпара уж вIашагIтохара масал — Тисайски химкомбинате этиленали пропиленали совгIа республика халкъа боахама искусственни каучук, кIувнаш, кхыйола продукташ тергйолаш йола олефинови производство хьаяра цхьана леладу советско - венгерски гIулакхаш. Къаьстта олефиний химе даькъе цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа даьча венгерско - советски договора тIа оттадаьд шин мехка предприятешта юкъе айхха бувзамаш леладелга.

Укх гарггача хана Тисайски химически комбинате болх бе йолалургья рентабельность лакха йола индустриальни комплекс. Советски Союзо дакъа а лоацаш хьалъьча цо шера 250 эзар тонн этилени пропилени тергья. хIаьта цун цхьа дакъа вай мехка бедал чакхйоахача заводашка гIорсда. Цунах Венгрена тергья синтетически органически химе продукташ. Цу тайпарча кооперацe мехкага йиш хулийтаргья 5 миллион форинт капиталовложенеш кхое а производствага миллиард форинт дIаяхийта а.

...«Жигули» яха автомобилаш еча производствана советско - венгерски кооперацена юкъе дакъа лоацача пхе венгерски предприятена юкъе керттера моттиг дIалоацаш я Веспрем яхача областера «Баконь» завод.

— Оаха хьаю оатхалаш йокха яц, цхьабакъда, уж ца хилча автомобиль ше латтачара меттахьа яргьяц, — аьлар предприяте директора заместитела Ласло Будаваре.

«Баконь» заводо Тольятте кхухьийт зажигане блок, сигнал. хIаьта иштта хьалхацкахьара кизга цIенду оборудовани а. 1968 шера, хIанз ерригача продукцех 40 процент дIалоацаш йола производство дIайолаьча хана денз, хувцамаш кIезига хинадац укхаза. Хьалъьй вIашагIйоаллача 300 эзар автомобила кхоачамбалла йола продукци шера арахецаш йола керда цехаш. Болх берех дукхагIбараш — керда професcеш Iомаь кагирхой.

«Баконь» яхача заводе тхо кхаьчача ханна шоай вахарера лоархIаме событи — вIаши глиноземи алюминии лоаттадарах долча советско - венгерски договора 10 шу дизар белгалдаккха кийчлуш бар цигарча бокситни рудникашкара, Татабаньерча алюминиеви заводера, Секешфехерварерча яйгача сплавий комбинатера къахьегамхой.

Волжски ГЭС-а электроэнерге шерра пикъ хьабийллаб венгерски алюминена, Соглашени яьчул тIехьагIа Волграде яьча алюминиеви заводе яхьийтай венгерски глинозема миллион тонн. Цига хьаяь слиткаш Секешфехерваре юха а яхьийта, цига чакхъяьккхай процесс; слиткех листовой металл, аьшкаьрг, хIаьта иштта тайп-тайпарча гIулакхашка йохийта прокат хилар.

ДIа-юха кхахьарга мах буде а, шийна а оагIонна пайдана хиннай соглашени. Венгрена дукха капиталовложенеш кхоьй кооперацe. Цунна меттел Советски Союзо Венгрегара хьайийцад массаза а цо доазол дехьа дохка кхухьийта товараш. Белгалдаккха доагIа, юртбоахама продукташи халкъа дукхагIа эша товараши хинна па Iеш, гIоръяьнна «Икарусаш» а, советски автобусаштеи троллейбусаштен хьадаь шоай тайпара мосташ а хIанз шоай йиззача бокъонагIа царех лархIа мегаргхилар.

ВIаши Экономически новкъостал дара Совета доазонел чухьа массе оагIорахьара бувзамаш чIоагI а деш, халкъа Болгарега торо хиннай шийна эшаш дола товараш арахьара тIаккхахьа меттел, дай-мехка продукци доазол дехьа дуккха йоккха кхахьийта а.

Будапешт — Москва.

Ю. СВЕТЛИЧНЫИ, (АПН).

ПРОФАКТИВ ДЕШАШ Я

Юртбоахама болхлой профсоюзий обкомо ший профсоюзни активаца хан-ханнахьа семинараш чакхйоах. Иштта ер шу дIадолалушше а цо цхьан кIирагIара семинараш чакхъяьхар юртбоахама предприятей моттигерча комитетий председателашца.

ХIаьта иштта дукха ха йоацаш цу тайпарча семинарашка профсоюзни болх Iомабеш хилар моттигерча комитетий ревизионни, производственно-массови, культурно-массови комиссей председателаш, моттигерча комитетий казначеяш.

Цу семинарашка профсоюзни активисташта профсоюзни болама историех, советски профсоюзаша коммунистически общество хьалъеча лоацаш долча даькъах лекцеш йийшар партийнии советскии болхлоша, «Знание» общества лектораша. Семинарашка иштта дийцар производстве социалистически яхь шерра йоаржаяра де дезарех, социальни страхованехи къахьегама бокъонаш лораярахи.

Цу тайпара семинараш чакхъяьхай торговлеи потребкооперацеи болхлой, культура болхлой профсоюзий обкомаша.

М. САЛМАНОВ

ШЕРЛУШ ЛАТТ КУРОРТ

Карпаты лоамашта кIал уйла Трускавец яха курорт вай мехка дуккхабарашта йовзаш я. Укхаза дарба де ухача хIара 100 сагах 96 саг холуш лазарах тоавенна цIавода. Вай здравницаша хIара шера ши бIаь эзарал совгIа саг тIаэц.

Трускавеце хIанз итт санатореш, салоIама цIенош, пансионаташ я. Царех цхьайраш йоккхача промышленни объединенешеи предприятешеи планал совгIа йолча продукцена реализаци яра чотах хьахиннача фондах дакъа юкъе а кхухьаш хьалъь я.

Че-чурий тракта, къамарга воспалительни процесс, веществай обмен талхара лазарах дарба деш толамца пайда эцаш долча трускавецки лаьтта кIалхара хьаухача хин дарбан свойстваш йовза цхьа бIаь ах бIаь шу да, цхьабакъда Советски Iаьдала шерашка мара хиланзар Трускавецах халкъа унахцIено тоаю здравница. Профсоюзашеи паччахьалкхенои из курорт дегIайоалаяра дукха рузкъа хьахийцад — массехк миллиард сом, хIаьта из хьалъяра балхаш хIанз дIахо деш латт. ХIанзара пятилетка чакхъялале укхаза хьаелларгъя 4000 сага лаьрхIа профсоюзни пансионат, колхозхошта, шахтерашта, хьуни хьу чакхйоахача промышленностей болхлошта лаьрхIа санатореш. Шозза йоккхагIа е лаьрхIад хIанз йолаш йола санатореши салоIама цIеноши.

Оаха лерхI, 1975 шерага Трускавеца здравницашка, хIара шера 400 эзарал совгIа волча сага унахцIено тоаелга вIаштIехьдаккха. Цул совгIа, цига ухарга бIаьш эзараш «шоай лоIамах» салаIа безам бараш а. Царна лаьрхIа хьалъь а хьалъеш латташ а я керда поликлиникаш, амбулатореш, пансионаташ, диетически столовеш, тикаш, бытовой хьашташ кхоачашдара павильонаш, автомашинашта технически гIулакх ду станцеш.

ХIанзарча заман курортологе дIадехарашка хьежжа Трускавец дегIаккхувла гIерт городской Совет. Ерригача медицина санна, курорта керттера декхараш лазарах дарба дар хинна ца Iеш уж ца хилийтар да. Цудухьа кастта Трускавецах йоккха дика тоаь профилактори е лерхI оаха.

Анатолий ПАНКОВ,
Трускавецни городской Совета исполкома председатель.

ЯЛАТАШ ДИКАГІА ХЬУВКЪАДАРА

ДИКА ХЬУВКЪАМ КХЕБАРА

ХІара шера дукха ахча дІадохийт пачхьалкхено керда хина системаш хьалъяран къаьна яраш тоаяран. Тешшаме юртбоахамъ культураш кхеяра йолча цу йоккхача торонех бизза пайда эца декхарийла ба колхозийи совхозийи болхлой. ХІаьта хиӣ декхача лаьтташ тІара дика хьувкъам кхебар агротехника бокъонаш лора а еш кхашка ханнахьеи, боарамагІеи, лаьрххІача способагІеи хий дилларах тийша да. Тха района цхьадолча боахамашка уж декхараш лерттІа кхоачашдац.

Районерча йиъ совхозе 4658 гектар хий дулла лаьтта да. Цох 3766 гектар оахаш да. Хий дуллилга нийса вІаштІехьдоаккхе из йоккха ганз я, хІана аьлча хІара шера дика хьувкъам кхебе йиш йоландаь. Цунна тешал ду масалаша.

Ховш да дІадаха шу мел декъа лаьттар. ХІаьта а «Горец» совхоза хьажкІаш кхееча механизированни звено звеньевойс М.-С. Хаджимурадова хий дуллача 60 гектарах хІаране тІара юкъера лаьрхІача 41 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуера.

Хаджимурадова звенос леладеча кхай юххе уллача кхыча звеной 155 гектара хий дуллача участкера хІара гектара тІара чуена хьажкІаш 18 центнер мара хиланзар.

Фуд бахьан?

Хаджимурадова звенос хьажкІаш дІаелехьа чудуийташ цкъаи хьажкІаш тІаьнначул тІехьагІа вегетационни хьисапе шоазен хий диллар хьажкІашта. ХІаьта юххе уллача участке чудуийташ шиӣ ханнахьа дилла хиннадале а, аьттув болаш йола ханаш тилийта вегетационни хий диллар. Из а екъа ха латташе цкъа мара диллаьзар.

Ялата культурай хьувкъам алсамбакккара хий диллар мел лоархІаме да хьахьокхаш дола кхы а цхьа масал доаладергда аз.

Цхьан шера «Горец» совхозе 52 гектар гурахь дийнача кІин из дІаделехьа чудуийташ цкъаи хьатІадаьнна кІезиг-дукха лакхделча вегетационни шозлагІеи хий диллар. Цу участка хІара гектара тІара 49 центнер кІа чудера. ХІаьта чудуийташ хий а ца дуллаш цкъа вегетационни хий диллача участкера чудена кІа 38 центнер хилар. Цхьаккха тайпа хий ца диллача участкера 28 центнер мара яланзар хІара гектара тІара.

Цо хьахьокх юртбоахама культурай дика хьувкъам кхебара чудуийташ а вегетационни а хий диллар мел лоархІаме да. ХІаьта а хІара шера хий дуллача лаьтташка дІадийна гурахь дув дукхагІдола ялат районе хий ца дуллаш дус. Масала, йокъал лаьттача дІадахача шера хий дуллача кхаьцка 957 гектара тІа дІадийна хиннача гурахь дувча ялата вІалла а хий теханзар.

Укх шера чуецаргболча хьувкъама лаьрхІа соахка гурахь хий дуллача 1421 гектара тІа ялат дІадийнад. Дукха механизмаш ца ешаш, дукха хало е ца еззаше а 400 гектара тІа мара чудуийташ хий диллаьзар из дІаделехь. ХІанад из ишта?

ХІара шера хІара совхозе хий диллара. 15—20 саг Іоманой а тоъаш бац поливальщикаш. Цо хьахьокх совхозий специалисташа, кулгалхоша кхашка хий диллара кІезига йоакхо енга.

Гурахьен бІаьстни ювча культурашта укх шера 4433 гектара тІа вегетационни хьисапе хий дилла дезаш да района боахамаш. Из болх лерттІа чакхбакккхара дукха техника а нах а эшаргба. ХІаьта хий дулла техника районе тоъаш яц. ДогІан хьисапе хий детта «ДДН-45», «ДДН-70» марках йола 22 агрегат мара яц ерригача совхозашка. ХІаьта а вегетационни хьисапе хий дуллача хана цкъаза царех ахаш тракторaш яц яхаш болх ца беш латт.

Укх сахьате боахамашта юкъера хина система тоаяь, цІеньяь хий чухецара дукхагІча даькъе кийча я. ХІаьта из кийчъяь яккхара йилла эггара тІехьара ха 25 март ба. Цул тІехьагІа хий чухецаргда хина системе.

ХІаьта укх шера хих бизза пайда эцара совхозий кулгалхой декхарийла ба кхашка хий диллара даиза дисар фуд хьажа, цу гІулакха лерттІа кийчбала.

Хий дулла лаьтташ бригадаштеи звеноштеи тІачІоагІде деза. Участке хий дилларах бехктокхаме волчоа вегетационни хьисапе хий диллара оттаяь график яла еза. Цу тІа белгалдаь хила деза малагІча кхай тІа мел, маца, малагІча способах хий дилла деза.

Дика дар хІара совхозе кхашка хий диллара лаьрхІа бригадаш вІашагІъехкача.

Лоацца аьлча, боахамий кулгалхошеи специалисташеи берригa теркам тІабахийта беза кхашка ханнахьеи мел эшеи хий диллара. ХІана аьлча, дукхагІча даькъе цох тийша да нийслагІча пятилетка хоадамбеча, кхоалагІча шера пачхьалкхенга ялат, кхийола лаьттанцара йоала продукци йохкара план а тІанийца декхар а кхоачашдар.

С. БЕРСНУКАЕВ,
Урус - Мартана района райводхоза инженер.

ТХА РАЙОНА КХАШКА

Дукха къахьийгар района ахархоша, механизатораша бІаьстан дикагІа кийчо е гІерташ. Кхашкара балхаш дІадоладалехьа цхьа - ши кІира хьалха массайолча совхозашкарча специалистех, механизаторех йоккха комисси вІашагІ а елла хІара звено, бригада, отделене бІаьстанга мишта кийчо яьй хьожаш тохкам бир. Цо дукха кагий гІалаташ гучадаьхар. Кхай тІа цкъаза дукхагІа новкъарло ераш гІаьххьа уж да.

Комиссе гучадаьха кхоачамбоацараш дІадаьхадий хьожаш тІахьожам оттабир оаха.

ДІанхача шерашкарчул дикагІа дІадоладаьд наьъархоша укх бІаьсти гота балхаш. КІеззига лаьтташ ловсардолхаше а малкхаш тІехьа а дийза лаьттанца Іайна тІоадал соцаяра 30 трактор араяьлар кхашка. Эггара хьалха из болх дІаболабир совхоз-техникума механизатораша Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат Часыгов Паша керте а волаш.

Царна тІеххьа сомадаьхар шоай кхаш «Назрановский» совхоза механизатораша а. Хьинаре дІадоладир кхашкара балхаш Пхьилекъонгий-Юртарча Оздоев Ахьмадхана бригадерча механизатораша. Цар бийсан а бу из болх. Цудухьа кхыча отделенешка из болх дІаболабеча хана уж ахангахьа баьннабар. Хьалхарча деношка хьинаре къахьийгар цу бригадерча Плиев Вахас, Оздоев Хаматхана, кхычар.

ХІаьта, Аьлте-Юртарча отделенера къаьна трактористаш Мальцев Дмитрий, Медведев Николай кхы а тІехбаьлар. Шин дийнахь 310 гектар лаьтта тІоадал дІакъайлар цар.

Лоа а делхаш йоачан хиларца цІаьхха соцабе бийзар болх. ХІаьта а малх бенача сахьате юха дІатІаховша мара ца безаш шоай агрегаташ кийча лоаттаеча механизатораша зехьа ха йоаяц. 3—4 дийнахь 8000 гектар совгІа долча лаьттан тІа тІоадал дІакъовла вІаштІехьдаьннад района боахамий. Юхейисача 4000 гектара тІа из болх чакхбоалаш латт.

Цул совгІа, ялаташ, коартолаш дІае а доладеннад тхо. «Назрановский» совхоза БурокІаларча отделене горохи кени дІабе болабаьб. Наьсар-Кертерча отделене коартолаш дІаювш латт.

Мела дитац механизатораша хьажкІаш дІае еза лаьтташ а. Дисковани, культиваци а еш кийчдеш латт уж. Гуш да, тха района ахархой, шоаш чІоагІо яьча тайпара, ер шу хьувкъаме хилийта уйла йолаш болга. ХІаьта тхо, кулгалхой, специалисташ царна эшар фуд хьожаш, цар болх дикагІа дІабахийта наькъаш лохаш хургда тхоай ма хулла.

С. САГОВ,
Наьсарен района юртбоахама управлене начальник.

КХАЙ ТІА АРАБАЬННАБ

НийслагІча пятилетка хоадамбеча, кхоалагІча шерарча бІаьстана кхашкара балхаш дІадоладара дика кийчо яь накъабаьхкар Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоза шоллагІча комплексни бригада къахьегамхой. Тракторaш а тІехьатосса инвентарь а дика кийчъяь дІадоладир цар бІаьстан юххье ду кхашкара балхаш. Гурахь люцерна дІайийнача кхашка макха баккха араяьлар массехк агрегат.

Дикача темпаща дІаболабир из болх трактористаша Каратышкин Алексеяи Белоненко Петраи. БархІ дийнахь 460 гектара тІа лаьттанца Іайна тІоадал дІакъайлар цар. ХІаьта гурахь йийна еррига а люцерна 945 гектара тІа я.

ХІанз санна трактористаша дІахо а болх бой, шеко яц цар цу 945 гектара тІа планагІа бе безаш бола болх ханал дуккха хьалха чакхбоаккхаргхиларах.

Кхай тІа болх бе йиш йолаш денача хІара сахьатах бизза пайда эцаш къахьег бІаьстан юххье ювш йола культураш дІае болабеннача механизатораша Максимов Николая, Скрипник Ивана, Бричкин Петра. Хьинаре новкъостал ду царна сеялкаш тІа болх беча Дорофеев Михаила, Прокопов Анатоле, Куренев Николая. ХІанз бІаьсти юв люцерна дІаювш ба уж.

В. УМАНЦЕВ.

ЦАІ — 75 СТАНОКА ТІА БОЛХ БЕШ

Красноярски даьре комбинатера дуккхача станокаш тІа болх беш йола ткачиха Сафонова Зоя Федоровна кІадаш деча 75 пневматически станока тІа болх бе йоласнай. Цо санна из болх дІаболабаьб Фроленко Валентинаси, Колесникова Екатеринаси. Доккхий толамаш даьхад текстильщицаша — машинаш, технологически процесса еррига къайленаш тІехдика Іома а яь, январски задани тІехкхоачашъяьй цар. Керда мулаш даххад шоашта хьалхалаттача болхлоша-кхалнаха, укх шера декхараш тІанйцад цар: къахьегама овсарле 29—30 процент лакхъе, шера план 17—19 декабрь хьатІакхачале кхоачашъе, цу цхьан ханка кхы тІа а 40 эзар метр совгІа кІадаш дала.

СУРТА ТІА: комбината цехе я Фроленко Валентина Ивановна.

Ю. БАРМИНА сурт.
ТАСС фотохроника

Деррига дунен тІа Польски Халкъа Республика цІи хазийтай кемаш даро. Алхха укх карарча пятилетке эксплуатаце дІадала лерхІ шоашта тІера мухь а тІехьа 3500 эзар тонн деза хургдола 350 гаргга кема.

Польски кемаш хІанз дунен тІарча 20 совгІача мехка дохка кхухьийт. Эггара дукхагІа уж ийдер Советски Союз я.

СУРТА ТІА: Щецинерча А. Варске цІерагІча верфе. БІаьгаргга кема даьд укхаза СССР-а.

ЦАФ — ТАСС сурт.

БЕХКТОКХАМЕ ХА

Жа леладар дегІадоаладара чІоагІа лоархІаме да цар фу тоадар, кердадаккхар. Из торо хургья дикача фух доло жа дебадича а Іилма ларда тІа зооветеринарни болх вІаштІехьбаьккхача а.

Цу хьакъехьа геттара лоархІаме да жерчашта дикагІйолча ханашка осеменени яр.

Вай республика цхьадолча боахамашка практика а хинна дІаэттад жерчашта ноябрь, декабрь бетташка осеменени яр. ТІаккха уж бІаьстан юккъе дахк. Цу гІулакхо торо хулийт Іодаь Іоахарий даьгІенашка доажаде, доакъара кхом бе.

Цхьабакъда, доакъара кхом бе йиш хулийте а доккха зе ду жегара йоаккха продукци алсамъяккхара ноябрь, декабрь бетташка жерчашта осеменени яро. ХІана аьлча, цу хана царна лу доакъар лоху, цар организмашта пайдан йола хІамаш а доакъарна кІезигагІа хул. Из бахьан долаш Іодаь Іаьхаргаш низ боацаш, атта цамогаш хулаш, во дажаш хул.

Уж дерриа кхоачамбоацараш ларде а лувцаш, тха совхоза кулгалхоша, специалисташа лаьрхІар цхьадолча жерчашта уж Іай дахкаргдолаш июль, август бетташкеи шоллагІдараштa бІаьстан юххье дахкаргдолаш сентябрь, октябрь бетташкеи осеменени е. ХІаьта лаьрхІар кхоачаш а ду.

Фу пайда хул цу ханашка жерчашта осеменени ярах?

Июлеи августеи бетташка дукхагІа йолча ханашка даьгІенашка даж жа. Цига царна даа тайп-тайпара доакъар нийслу, из бахьан долаш дика тоадеина а хул. Цу ханна осеменени яьча жерчаша даь Іоахарий унахцІена, низ болаш хул.

Май бетта жерчашта тІехьара даха йиш хул Іоахарий. Цу хана цар дозал юкъера лаьрхІача 28—30 килограммага дІакхоач. Царех керда Іулаш вІашагІ а техе къаьстта доажаду. Июль бутт чакхбоалаш ларга йиш йолаш хул Іоахарий. ХІараиена тІера юкъера лаьрхІача 700—800 грамм тха доал.

Іоахарий лергачул тІехьагІа уж дулха дикагІа тІаккет, листагІеи дикагІеи тІадоал тха а. ХІаьта гурахь жий Іулашта ремонт яра цхьадараш хьакъоаста а дий, дисараш дулха дІалу.

Укх шера 4820 жийна осеменени йир совхозе. Нйс Іул вІашагІделлад царех. Кхаь Іулашкара дараштa Іай дахкаргдолаш июль, август бетташка осеменени йир. Цу Іулашта Іунал ду боккхагІбола жа Іуй Алероев Іалаудин, Котоев Баматгири, Дадаев Сайд-Іали керте латтача бригадаша.

ХІанз жа леладераштa геттара бехктокхаме ха хьатІакхаьчай. Июль, август бетташка осеменени яь жа 20 январь дена дахкаш да. Толамаща дог гІоздоах, хІанзле 1400 Іаьхарг баьб, хІара бІаь жийгара юкъера лаьрхІача 120—125 Іаьхарг а боаккхаш.

Ялх Іулашкара жерч 20 марте дахка доладеннад. Дика кийчо яьй жаІуша жерч дахкара кампани толамца чакхъяккхара.

Ерригача отарашка тоъам болаш да гІожа а моша а доакъараш: йол, ча, силос, люцернах кийчъяь сенаж. Хержаб сакманщикаш, Іалашъяьй жий дахкаш эшаш хургйола инвентарь. Еррига желаш электрификаци яь, хий долаш я.

НийслагІча пятилетка хоадамбеча, кхоалагІча шера тІанйца лакха социалистически декхараш хьалхашца латт тха совхоза жа леладераштa. Цар дош деннад укх шера хІара бІаь жийгара планагІа 100 баккха безача 115 Іаьхарг а баькка 105 хьакъоастабе. ХІаьта шоаш денна дош толамца кхоачашдара низ кхо ца беш къахьегаш а ба хІана.

Б. КАРТОЕВ,
МагІалбика района «Ингушский» совхоза зоотехник-селекционер.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМ

Шерагара шерага дика толамаш доахаш хьабоагІа Наурски района «Красное Знамя» колхоза хьайбаш леладераш. Пачхьалкхенга хьайбай продукци йохкара планал совгІа, шоай социалистически декхараш а кхоачашдир цар дІадахача шера а.

Хьайбай продукци йоаккхилгех кийчъелгеп алсамдаккхар духьа хьайбай боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъебахаб колхозхой.

Хьалхарча квартала планагІа паччахьалкхенга 557 центнер дулх, 1705 центнер шура, 120 эзар фуъ дохка дезаш бар колхоза хьайбаш леладераш. ХІаьта цар пхийттлагІа март тІакхоачаш паччахьалкхенга 2170 центнер шура, 790 центнер дулх, 191 эзар фуъ деккар.

ДІадахача шера 15 марте ехкачул дуккха дукхагІа я укх шера паччахьалкхенга ехка хьайбай продукци.

Цхьан кхоабача Іаттагара колхозе яьккха шура 510 килограмм я. Из эггара лакхагІа хьокхам ба районе.

Колхоза дояркашта юкъе къаьстта дика къахьег Гайрбекова Медис, Пирогова Нинас, Гайрбекова Асмата, Патрисханова Небис, кхычар. ХІаьта Гайрбекова Меди района дояркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхарча моттиге я.

М. ХАМАТХАНОВ.

МОГАЮ «РОССЕ» КОНДИТЕРАША

Кхо шу да «Россия» яхача шоколадаш еча фабрико Куйбышеве болх бу. Низагеи къахьегама овсарденгеи диллача цунца нийсъяла йиш йолаш яц Европа цу тайпара цхьаккха предприяти.

«Карле и Монтанари» яхача итальянски фирма дакъа лоацаш цу предприятена оттаьча проекто белгалдора 33 эзар квадратни метр производствени майдаш йола, хІара шера йийтта-ах эзар тонн шоколадни изделеш, итт эзар тонн ахфабрикат, кхо эзар тонн порошока хьисапера какао арахеца йиш хургйола комплекс хьалъелга.

Проектах белгалбаьча низага кхаьчай фабрика. Кхаь шера баьча балхо торо лу кхыча оагІорахьа цун мах бе — продукци дикал лакха хилара, оборудованех бизза пайда эцара, технически прогресс яра.

«Кондитерски шедевр» аьнна цІи еннай итальянски фирма шеф-монтажника, фабрико арахецача «жигули» яхача шоколада. Иштта ба дунен кондитерски промышленноста карагІдаьнараш дика довзача специалиста баь мах. «Россияс» арахецача продукце ах сорташта дикала пачхьалкхен Знак еннай — из да эггара дикагІа дунен халкъашта юкъерча стандарташта нийсса уж хилара дола тешал. Потребителo цхьатарра хьаллоац цу тайпара баь мах, фабрика продукци чІоагІа хьашт долаш хоатташ хиларца, — аз бувцараш ба ийдархой а, куйбышевски ахфабрикатах пайда эца кондитерски предприятеш а.

— Дикал, — йоах «Россия» директора Шпакова Еленас, — из ба объективнии субъективнии кхетам, къаьстта кондитерски гІулакхага диллача. Моттигаш хул кхыметтел дика изделеш ца хоатташ дуккха ха йоаккхаш а, е селхан чІоагІа хоатташ хинараш тахан модацара дІайоалаш а. Уж эргалонаш сихха теркалъе вІаштІехьдоал тха, Іаьржа форда йистошка уллача города курортни сезон хьатІаоттача хана тхога дехар дир йоккхий плиткаш йола шоколадаш хьаяра, хІаьта Керда шу гарга кхоачача хана ийдархошеи заказчикашеи дех тхогара зІэмагІа йола плиткаши берашта лаьрхІа шоколадни фигураши дукхагІа арахеца, яхаш. Цу тайпара заказаш оаха кхоачашду.

50-нел дукхагІа автоматически линии я «Россие» болх беш. Да укхаза шоай тайпара керда хІамаш а. Царех я эггара хьалха укхаза юкъейоалаяь, буртига хьисапе дола какао араматически хІамаш етташ тоадеш йола комплексно - механизированни линии, хІаьта иштта температурни режима автоматически тІахьожам лоаттабеш йола установкаши.

Вай заман техникаца болх беш ба говзанчаш, царех дукхагІбараш профессионально - технически училищаш яьха ба. Фабрика 1300 болхлоех нонагІбараш кхалнах ба, юкъера ха 23 — 24 шу а долаш. Лакхера дешар чакхдаккхарах дипломаш долаш ва 160 специалист, хІаьта дукхагІбараш юкъереи лаьрххІа долеи дешар дийша.

1973 шера куйбышевски кондитераша арахецаргья 90 тайпарча сортех йола шоколади шоколадни изделеш. Пайда эцаш йола бедал тІехдика я: паччахьалкхен стандарташка диллача шоколадни масса атара боарам дукхагІча хана 92 процент хила беза, хІаьта «Россие» цун боарам дІакхоач 97—99 процентага.

Анатолий ПРАЗДНИКОВ. (АПН).

МИШТА ДЕГІАУХАРГЪЯ ГОРОДАШ?

Специалисташта хетачох, 2000-гІа шу хьатІакхоачаш дунен тІа бахача наьха итт даькъах ийс дакъа городашка дахаш хургда. Ишта хетар мел нийса да дІахорча хано хьахьокхаргда, цхьабакъда, хІанзле а йопаш я городашка баха нах сихха дукхагІа хулаш хилара тешал деш йола даннеш.

Укх тІеххьарча ткъаь итт шу совгІча хана городашка баха нах 33 процентагара 60 гарггача процентага кхоачаш дукхагІа хиннаб.

Урбанизаци — чоалханеи новкъарле еши йола процесс. Цу хьакъехьа дувцаши яздеши болча наха геттара ираз дайначох дувц гІулакх: дийна Іалам лергхилар дувц, бІазза вІаштІардаь цІеноши дагІа супергородаш «хьалъю»...

Цу дешай хьакъехьа дувцилга дийхар АПН корреспонденто академикагара Некрасов Николай Николаевичагара, СССР Госпланерча производительни низаш Іомадеча Совета председателагара.

Эггара хьалха, из — урбанизаци яр — дика да е во да дувца хьаштдале тамаш я. Деш дола къамаьл вайна езе а ца еза а хулаш йолчеи хургйолаш йолчеи объективни процесса хьакъехьа ма дий. ХІаьта хьожаргда вай из мишта хул, мишта хила езаш я — из белггала теркалъе мегаргйолаши практически лоархІамеи тема я.

Проблема дикагІа къоастаяра дІоагІа — цуша комплексни диалектически никъ лелабар. Духхьал цу тайпара никъ лелабе торо а лелабанза баргбоацаш а хулийт социализмо, цун планови экономически система, СССР еррига территори чулоацача, бІарчча цаІ йолча халкъа боахама плано.

Городаш хьалъеча хана ца хилча яргйоацаш йола еррига фактораш — демографически, социальни, экономически, кхыяраш — теркалъеш йола хаьдла учет ийша Іап. Цу хана лоархІаме да гаргареи гаьнагІареи перспектива бІаргагор. Деш дола къамаьл доккхагІа долчун хьакъехьа — мехка, республика, региона доазонел чухьарча рациональни система хьакъехьа да.

Ца доагІаш да аьнна хет сона вахара экономически гІойленагІа а аьттув болашагІа а малагІа тайпа город я къоастаданза даргдац яхача тайпара дош оттадар.

Универсальни тайпара городаш йоацаш я.

ДикагІйола система хІаранехьа ши-ший функцеш кхоачашъеча йоккхийча, юкъерча, кагийча городий система мафа яц. Уж хьалъяра хержача моттигои цар производствени куцои Іалашде деза экономически эффективность тар ма лу йоккхагІа хулгеи дукха лоархІаме социальни хьашташ — гонахьара среда цІена лоаттаелга, маІача нахеи кхалнахеи къахьегаргдолча сферашта юкъера пропорцеш нийса хулийтилга, производстваца дувзаденна доаца доакъош доагІ-доагІача тайпара дегІакхувлилга, кхыдараш — кхоачашделгеи.

Йоккхийи йоккхагІйолеи городаш дегІахара боарам нийсбеш лелабанза барг ца хилар хІанз керттерча даькъе керда предприятеш хьалъеш йола юкъерчеи йоккха йоацачеи городий экономически лоархІам лакхбарца дувзаденна да. Йоккхийча городашкара заводаши комбинаташи шеръю керттерча даькъе цига цар шоай филиалаш хьалъярца.

Экономически района доазонел чухьа хьахул городий шиӣ тайпара иерархи: йоккха йоацеи юкъереи городаш промышленности производствени бувзамаши дегІаахарга диллача йоккхийча городашта кара хилар. Хьалхаръяраш региона производительни система опорни пункташ а хиле дІаотт, цар торо хул болх беш бараш дукхагІа ца а хулийташ, духхьал технически эргалонаш яреи къахьегама овсарле лакхъереи чотах производство алсамъяха. ГІулакх цу тайпара вІаштІехьдаккхаро цу цхьан ханна йиш хулийт юкъерчеи кагийчеи городий къахьегама ресурсех биззагІа пайда эца.

Из лостам Іалаьмате перспективни хургболаш ба, хІана аьлча цо торо хулийт Іилман ларда тІа бакъъяь нах регионашка пайданагІча тайпара баха Іоховшабара моделаш а баха нах бебаргхилари производительни низаш дІатардара декхараши теркал а деш городий перспективни системаш а хьае. Из болх пайдана хилара керттера хьал — комплексни регионални тохкамаш.

Уж фу дича фу хургдар-хьогІяха теоретически уйлаш яц, чакхдаха лаьрхІача хаьддача гІулакхех — 1971 — 1980 шерашка СССР производительни низаш дІанийсдара Генеральни схемах йоаллаш йолча концепце штрихащ я.

Цу позицешкара дІаболабе безаш лоархІ оаха 1990 шерага кхаччалца мехка халкъа боахам дегІабоалабара перспективни плана тІа беш бола болх.

Вайна хетараштa юкъе шиӣ белгалонаш ю вахаро. Масала, йоккхийча городашта гаьна йоацаш яда городаш-спутникаш хьалъярцар безам дІабаьннаб. Цар, мадарра аьлча, шоаш ца эшаш хилар хьахьеккхад, бухсоцпача кхаьчача идеягІа шоаш «йоассае» езаш хиннача городех дІа а етталуш. Цу гІулакха пайданагІа да промышленни предприятеш йоккхийча централа гаьна ядача кагийчеи юкъерчеи городашка таръяр.

Массехк дош аргда аз доазол дехьарча дуккхача специалисташа дукха ха ялалехьа цу хьала кІалхардовлара алхха цаІ мара боаца никъ лоархІаш йолча «супергородех».

ЧІоагІа теркам тІаозаш йола проекташ, масала, хІараяр ши бІаьи ах бІаьи эзар саг вахаш хургдолча 100-зза а кхы дукхагІа а вІаштІардаьча цІеной-башней системаш я ювцаш. Кхача автоматически тІаккхухьача, отходаш араккхувсача, кхыча гІулакхашта лаьрхІача трубопроводашца вІашагІъювзаенна хила езаш я небоскребаш. ТІайоагІача ханара город цу тайпара бІаргагу американцашта В. Тайлераи К. Асиалан.

Сакъердам хила а мегар юстарора цу тайпарча городага хьожарг, цхьабакъда, са сай цига вахa безам бац, фу сакъердам ба ше мел йоаккха ха лаьтта бІарга ца гуш пхорагІа-урагІа йийхкача турбай боккхача мазана юкъе хье зунгат мо мара ца хеташи яккхар.

Вешта, эшаш а йий уж цу тайпара «супергородаш»?

Кхычахьа яле а, СССР-е уж эшаш яц, е, хьагучох, эшаш хургья ала хІама а дац. Демографашта хетачох, 2000-ча шерага кхоачаш вай мехка баха нах 300—350 миллион саг хургва, дІахо а бебаргба. Цхьабакъда, шеррача территоре вайга йиш хулийтаргья лаьттанцара хьал ца къасташ тоъал дукха ха яккха, городий системаш халкъа боахама пайданагІеи наьха вахара аьттув болашагІеи фу дича хургьяр - хьогІ яхаш уйлае.

(АПН).

БЕРАША ДУВЦ

БархIлагIча класса дешархошта эрсий метта урокагIа бе болх бенаб — газета тIа заметка язъе. Цу тIа дувца дезар школьни вахаре ше-шийна эггара лоархIаме хетачох: фуд эргадаккха дезар, фу деза школа вахар сакъердамегIа, пайданегIа, чулоацам болашагIа хилийтара. Язйир дешархоша шоай сочиненеш. Царех хIаранега хьожача хана гучаяьлар сона берий-керда, хIанзалца ца яйза, оамалаш. Гучадаьлар бераштa-дешархошта дагадоаллар тхона-хьехархошта дагадоаллар долга. Цар яздаьд шоашта мел хетараш. Царех хIаране дIадех шоаш увттадеча дешашта жоп далар. ХIаьта тха вIаштIехьдац цу хаттарашта жоп дала. Цудухьа дагадехар сона дешархой керттера уйлаш газета тIа гIолла шеррача общественностага дIайовзийта. Дешархой даьша - ноаноша дешалда, уйла йойла шоай бераштa хетарий, уж довзалда тха колхоза правленена, тха шефашта, хIаьта тха школана новкъостал де декхарийла мел бараштa. Царех хIаране шийгара доагIа новкъостал школана дойя, кхоачашхила тарлу дешархой дагалаттараш.

Лохехьа оаха кепатох Сунженски района Первомайски № 2 йолча бархIшерарча школа бархIлагIча класса дешархой сочиненеш тIара мугIараш кийчдаьд завуча В. ФОКИНАС.

Спорт езаялар пайда бац

Тха школе цхьаккха а бер хургдац спортаца безам боацаш. Тхона а, бархIлагIча классерча бераштa, дукха еза физкультура урокаш. Къаьстта дукха еза тхона уж урокаш бIаьсти, йIайха йолча хана. Халахет урок чакхъяларах хоам бу гургал бийкача, из ханал хьалха техача санна хет. Цхьабакъда, ма сагота, безаме йоацаш хул-кх уж урокаш гурахьа, Iай. ДIауйла ел оашош: физкультура урок — классе?!

Цу тайпара урокаш, керттерча даькъе, хьехархочо мехка хулаш долча лоархIамерча гIулаккхех, дикача нахах дувцаш чакхйоал. Оаха яхац цу хьакъехьара хIамаш тхоашта ха дезац. Уж дувца а ший къаьстта ха хила ма езий. ХIаьта физкультура урокегIа физкультура хила еза. Ишттa хул гуйран тIеххьара беттaш, Iа, бIаьстан юхь.

Дукха ха йоацаш оаха тхоай классе язйир XXI бIаьшерен школах лаьца сочинени. Волалуше а ся уйла сепар укх деша тIа: «Ма дика спортивни зал хургья - кх цу хана дешадагIаргдолча бераштa физкультура урокаш чакхъяха — йоккха, сийрда, мел эшар долаш.

ХIаьта тха хIанз а догдоахилга мара яц, хаоттама моллагIча хьалашка. Iай а, аьхки а, гурахь а — массе хана физкультура урокаш чакхъяха йиш хулийтаргйолча спортзалага. Тхо а ма дий низ болаш, упагIиIена хила безам болаш. ХIаьта физкультура урокагIа мара мичахьа де йиш йолаш да из?

Дукха ха йоацаш чIоагIа сакъердаме мероприяти чакхъяьккхар оаха тхоай школе — «ХIа-хIа, кIантий!» Массанена а чIоагIа езаелар из, готтача, торо мел яр гойта йиш йоацача коридорачу. ХIаьта тха спортзал хиннаяларе?

Деза новкъостий: парте райкома болхлой, тха колхоза кулгалхой, провещене министерства болхлой, дувла тхо долча школе, довза тха хьашташ! Шо деций тхона эшар лоаттаде дезараш! Юххера а арглар аз шуга, доккхагIа дола новкъостий, са цхьанне уйла, дагалаттар дац шоана аз дувцар. Хагтал со санна болча тха школа дешархошка. Ховргда шоана!

М. ОЗДОЕВ.

Эшараш дукха да

Дешар лерттIа вIаштIехьдаккхара эшараш дукха да. ХIаьта сона царех керттердар учебникаш кхоачамболаш хилар хетт. Учебникаш ца хилча, хила йиш йий лерхIача тайпара чIоагIа, йIаьхий знанеш?

Мичара дахьаргда тIаккха уж учебникаш? Тика тIарея? Тха юртарча тика тIа кхахьац уж, хьалха санна. Орджоникидзевски станице кхухь. Бакъда уж дохкац тхога, кхыча юртарча берашка, цигарбараш учебникашца Iалашбаь ца баьлча.

Цудухьа Iай денз доладала дезаш хул тхо хьатIадоагIача дешара шера тхоашта эшаргйола учебникаш Iалашде. Атта дий уж лаха? Хабар доагIа цхьанахьара, г. Назране учебникаш да аьле. ДIакхаьчача хилац. Урус - Мартане да аьле, цига долх. Цига а хилац. Ишттa лела дезаш хул дешара цхьа ах шу даллалца.

Леха дезараш книжкаш мара децаре а ловр хулдалар. Тетрадаш лаха а дац атта. Уж эца а цхьаннахьа ваха везаш хул.

ХIане тха классера бераш цхьоалагIча класса дешархой болча ух новкъостал де. Царга а дац дешара книжкаш. ТIаккха мишта Iомалургба уж деша? Хьехархоша тхога яха-м йоах, ханна нийсденна гIулакх да из. Дале а тхона фу аьтто ба цох. Тха-м укх шера а ма дезий деша. Укх шера ца даьр тIадоагIача шера Iаткъаргдеций тхона?

Уж мара еций тхона хьалхашка увтта халонаш? Лаха хьажал по тха юртара литература урокашта хилапза даргдоаца учебникаш. Хало е езац! ХIаьта юртарча библиотеке ши-кхоъ мара дац «Евгений Онегин» яха роман. Царех кхоачам бе безаш я школа. Тхогара-м хьехархочо дIа ма дехий оаха дерригa книжкаш дешилга. ТIаккха тхо фу де дезаш да?

Тха вIаштIехьдалац отрядни дневникаш леладе ,альбомаш-выставкаш кийчье. Альбомаш дац хьаэца...

С. БИТИЕВА.

ПайданегIа хила йиш яц сбораш?

Ловчча тайпара чакхъяха вIаштIехьдалац тха общедружинни сбораш. Бахьани? Дувцаргда.

Сборашка дакъа лоацаш хул бIаь совгIа дешархо. ТIаккха цхьан классе дIа мишта тарлургба ужжал пионераш? Тхоай юртарча тика тIа хадланза латташ йолча очередах тара хетт сона тхоай сбораш. Цудухьа хIара цу тайпара сбор чакхъяьнначул тIехьагIа цхьа цатоам хул тхона. ХIаьта кийчъеча хана пайда хулбалар цох, тIехьагIа дагайоха а йиш йолаш хулъялар аьле ма кийчйой оаха уж...

Н. КАЦИЕВА.

ХIана хул ишта?

Ма тамашийна хIама да-кх ер! Математика урокагIа Пифагора теорема Iомае езача метте эцара таблица Iоамае ховшабу хьехархоша дешархой. ХIаьта эрсий литература урокагIа А. С. Пушкинах лаьца урок хила езача метте... фаьлгаш дувц. ХIанад из ишттa. Хац тхона.

ХIаьта къахьегама урокашка, дерригача шера дIаоххал, мастерскешка цхьаца говзалаш Iомае езача метте... классаш юл, е школа ков цIенду. ХIанеи? Хац. Бакъда цхьаькха-м хов. Къахьегама урокаш хиланза яргйоацаш яле мастерскеш а яргьяц хиланза.

М. ХАДЗИЕВ.

Хаций царна?

...Цхьаболча дешархой даьша-ноаноша лоадамбоацача гIулакха дешара тIера а доахаш цIагIа дут шоай бераш. ХIаьта деша хьа ца воагIаш висар малагIча бахьана висав аьнна тхох саг наIарга вахача тхога цхьа кIаттIа боацачох къамаьл ду даьша-ноаноша.

ХIанад из ишта? Дезаций-хьогI царна шоай бераш дийша хилар? Хаций цу тайпарча даьшта-ноаношта вай хана хIара саг юкъера дешар дийша хила везилга?

Л. БАРКИНХОЕВА,
всеобуча поста доакъашхо.

Берингови форда тIа толамца чакхдийнад «Беринг» аьнна цIи тилла хинна советско - американски тохкамаш. Советски оагIонгахьара цига дакъа лоацаш хилар «Прибой» яха хаоттама кемен «Ил-18» самолета тIа оттаяь гIетта лела лаборатори. Американски оагIорахьара — «Стейтен Айленд» яха ледоколи «Конвэйр-990» марках йолча самолета тIа гIетта лела лаборатории.

Экспериментах хьахиннараша дика пайда лургба хаоттам оттабеча ханеи, лакхарча широташка мухь дIа-юха кхухьилга дарегIа дечеи, цунах дикагIа пайда эцачеи.

Шмидта мысера белгалдаьча сахьаташка дийнахьи бийсанеи бувзам хиннаб «Беринг» эксперимента советскии американскии штабашца.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа): телетайпа хьалхашка ва советски экспедице начальник Ю. И. Рабинович, экспедице инженераш В. Ивановн, М. Прокофьеви (Iохайна вагIар).

С. БЕЛЯВОЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

Тахани кхоанеи хургда

24 МАРТ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 14.00. Сакъердамбарийн хIамах сакхуврийн клуб. («Тхон закони» яхача темах яхье яьннай № 2 йолча технически училищай командаш). 17.00. «Таханарен кхоанарен Венгри» яхача книжни выставкана юхера беседа. 17.00. «Глобус» яха мукъача ден кинолекторий. «Са мехка ударни гIишлош» яха документальни фильмаш хьокхаргда. 19.00. «Ровесники» яха сакъердамеча вIашагIкхетарий клуб. «Болхлой низ — тха сийле» яха тематически сайре. «Современник» яхача эстрадни ансамбла концерт.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Вселенин караерзаерех» яха утренник. 11.00. «Iалама бIаьстан оазаш» яха кинофестиваль. 13.00. «Бригантина» яха клуб. Берий утренник. 17.00. «Шоана дукха еза ашараш» яха духовой оркестра выступлени. 20.00. «Ха» яха политически информаце клуб. «Коммунизма боккха низ — СССР халкъий доттагIал» яха лекци. «ЦхьоагIо» яха кинофильм. 20.00. «Прометей» яха клуб. «Тха уйлаш, гIулакхаш хьона, Даьхе?» яха кагирхой сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 10.00. 2—3-ча классий дешархошта лаьрхIа Г. М. Кржижановске «Шу-Шу» яхача книжках йола беседа. 14.00. «Эрсий халкъа оаз» яха утренник. «Салтан паччахьах бола фаьлг» яха фильм. 16.00. Торжественни паспорт дIадалар.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17.00. Iалам лорадара университета заняти. Сомий бешамаш лелаяра факультет.

Пролетбата цIерагIа клуб. 11.00. «Фаьлгий дунен тIа» яха утренник. «Колобок» яха спектакль оттаергья Пролетбата цIерагIча ДК теникий театро.

НГНПЗ клуб. 16.00. «Хозачун дунен тIа» яха кинолекторий. «Третьяковски галерее» яха фильм.

25 МАРТ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00. Болх бергба «Малышок» яхача кинотеатро. 10.30. «Сийгалг» яха клуб. «Сакъердаме поединкаш» яха ловзар. 17.00. «Октябро кхелла искусство» яхача темах кинош хьокхаргда. 18.00. «Знанеш — наха» яха лекторий. «Керда обрядаши цIейши» яха лекци. 19.00. «Юность» яхача ансамбла вай ханарча бальни халхарий хьокхаме выступленеш. Халкъа драматически театра «Мышеловка» яха спектакль.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Низ совбаккха новкъостал ду спорто» яха утренник. 11.00. «Ручеек» яха кинотеатр хургда болх беш. «Iалама бIаьстен оазаш» яха фестиваль. 13.00. «Бригантина» яха клуб. «Тха чемпионаш бовзий хьона?» яха конкурс. 17.00. «Аккорд» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт. 20.00. Халхарий, эстрада, илле сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 12.00. Музыкальни кружокий йийллача наIарий ди. 18.00. «Дуне тахан» яха кинолекторий. «Политически картана юхе» яха консультаци. Тематически кино хьокхаргда.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

Доазол дехьара

ЮХА А ЧССР ПРЕЗИДЕНТАЛЛА ХЕРЖАВ Л. СВОБОДА

ПРАГА, 22 март. **ТАСС корр. Б. Краевске хоам бу:**

Пражски града цхьан исторически зале цхьана еча заседане Чехословацки Социалистически Республика президент харжар духьа тахан гулбелар ЧССР Федеральни собране Халкъа палатаи Къамий палатаи депутаташ.

Цхьана хинна заседани юххьанцара дош а оалаш хьайийллар ЧССР Федеральни собране председателa А. Индрас. Цо еннача предложенегIа массава раьза а волаш чIоагIъю ден повестка: Чехословацки Социалистически Республика президент харжари керда хержача президента торжественно дув баари.

Цул тIехьагIа КПЧ ЦК-аи ЧССР Къаман фронта ЦК-аи цIерагIа къамаьл даьча КПЧ ЦК Генеральни секретара Г. Гусака депутаташтa предложени елар юха а Чехословацки Социалистически Республика президента посте КПЧ ЦК Президиума член, ЧССР хIанзара президент Л. Свобода харжа аьнна.

КъайлагIа голосовани е болабелар ЧССР Федеральни собране шинна а палата депутаташ. Цул тIехьагIа результаташ хьакхайкайир А. Индрас. Заседане дакъа лоацаш хиннача депутаташа массава раьза а волаш голосовани йир Л. Свобода Чехословацки Социалистически Республика президенталла харжара тIехьа.

ЧССР президента посте харжарах Л. Свобода даькъала вийцар КПЧ ЦК Президиума членаша, КПЧ ЦК секретариата секретарашеи членашеи, ЧССР Федеральни собране Президиума, Чешскии Словацкии къамий советий членаша, Федеральни къамий правительствай министраша.

ЛИВАНА КЪУЛБЕХЬЕНЕ ХИННА ДОВ

БЕЙРУТ, 22 март. (ТАСС). Малаш ба ца ховча герз а долаш хиннача наьха группа кхаьрача дийнахь дов даьд мехка къулбехьарча оагIорахьа Рашайя аль-Вади района латтача Ливански эскара цхьан поста. Ливански эскара коммюнике тIа хоам бу, «цIаьхха дага а доацаш дов дарах ши салте вийнеи цхьаннена хала човь яьи» хиларах. Коммюнике тIа белгалдоакх, дов даьрий кIалхарбовла вIаштIехьдаьнна хилар.

Из дов дар хоадамболлаш бехке даьд. Палестински духьален болама герз карарча отрядий командоване.

Из дов дар ливански палестински оагIонгахьара мишта лоархI аьлча, ливански эскарэи Палестински духьален боламаи юкъе цIур болла а Гаргарча Малхбоаленера хьал дIахо кхоххадалийта а гIертачо сионистски реакционни низий аргIанара провокаци лоархI.

Цхьабакъда, Iарбий халкъаша моастагIал долча низаша леладу уж гIулакхаш чакхдаргдолаш дац. Ливана премьер-министра цкъа санна дуккхаза а хьакхайдаьд, цхьанна а провокацешта ливански палестински халкъий цхьоагIо толхае могарг ца хилар».

КОТБАЬЛАР

Городе Симферополе дIайолаелар цхьоалагIча группа волейболах ловзача командашта юкъера хьалхара моттиг яккхара йола спортивни яхьаш. Яхьашка дакъа лоацаш я Грозненски «Автомобилист», Кишиневера «Молдова», Москвера «Динамо», Иркутскера «Динамо».

Укх деношка Кишиневерча «Молдова» яхача волейбольни командаца лайзар, вай «Автомобилист». Счет 3:0 йолаш вай команда котъяьлар.

26 марта кхаччалца хургда цхьоалагIча круга ловзараш. Цул тIехьагIа шоллагIча круга ловзараш дIададолалургда командашта юкъе. 3 апреле котъяьнна команда малагIа я ховргда.

Б. ДЖАМБОТОВ

ШАХМАТАШ

Чакхъяьннай «Урожай» общества шахматий турнир. Хьалхара моттиг яьккхар мастералла кандидата Х.-М. Ошаева. Яккха йиш йолча итт очкох 9,5 очко яьккхар цо. ШоллагIеи кхоалагIеи моттигаш яьхача У. Музаевен И. Джанарилевеи а бокъо яьккхар «Урожай» общества Центральни Совета ахфинале дакъа лаца.

США ЮРТА БОАХАМЕРА «АКУЛАШ»

Дукха ха йоацаш шоайла вIашлухьал ба аьнна хеталуш бола ши хоам бера телетайпо Нью-Йоркера. ХьалхарчутIа, официальни даннешца бакъ а деш, йоах, США-рча юртбоахама товарий оптови маьхаш юкъера лаьрхIача 18.7 процент лакхденнал соахка. Американски фермераш дIахо а бахарах бохаш латташ хилара хетабаьча шоллагIчутIа белгалдоакх, алхха цхьан нью-йорски штате укх тIеххьарча итт шера 30 эзар хIана еннаяц аьнна фермаш кIезигъенна хилар. Мишта хул из хила: юрта боахама маьхаш лакхлу, хIаьта фермераш шоаш дергдар фуд ца ховш сагота хьувз? Цхьадолча даькъе цу хаттара дукха ха йоацаш жоп делар американски фермерства кхелах лаьца газет дешарашка хоам баьча «Нью-Йорк таймс» яхача американски газето...

Официально фермер лоархIаш ва Калифорния яхача штате вала Фред Сольер. — лазду газето. — ХIаьта Томас Вашингтон а ва ишттa фермер. Цул совгIа, из а вож а — шаккхе а «правительственни новкъостал» ийду яхаш США юрта боахама министерства списка тIа ва. Цхьабакъда, цигара юха ийкхача кхы дIахо вIаши тара хIама дац мистер Сольерaи мистер Вашингтонаи юкъе. Iалаьмате йоккхий плантацеш я Фред Сольера доалахьа, цхьабакъда из ше ультрамодни ботинкай сомача подметкашца мара цу ший латтах дIахьокхалуш вац. Цунна дукхадезаш дола гIулакх — ший доалахьарча спортивни моноплана тIа а хайна Джоакин Вэлли яхача. доккхагIдола дакъа-цун ший доалахьа да аьнна дIаязлаьча шаьрача арен тIа гIолла лелилга. Сольеровски комсий бешамашка балхаш деш ба къелла бов боахка. бIаьш батракаш.

ХIаьта Томас Вашингтона доалахьа гIум увча лаьтта чIегилг мара яц. Цу тIа по Iурра денз сарралца къахьег, хIаьта а низткъа мара дац хIама а хилац.

Моттийтара аьлча, США правительства «новкъостал ду» министера Сольера а мистера Вашингтона а. «Нью-Йорк таймсо» беча хоамагIа, укх тIеххьарча шера 1.7 миллион доллар Сольера а 300 гаргта доллар хила мегаш Вашингтона а деннад. Калифорнинец хIанз керда самолет эца дага волчоа тара да гIулакх. хIаьта каролинец дог леха, ший вахa моттиг дIа а кхесса. цхьанахьа городера кIезига догдоахийла йолаш бола болх лаха ваха кийча ва. ХIаьта а газето «американски фермерства массазара викалаш» оал цу шиннех а. Доллача хIаманга ладийгIачул тIехьагIа, ишттa да а да из-м, хIана аьлча цу «Нью-Йорк таймсо» яхачох, «бIаьхийчеи къечеи американски фермераштa юкъера юкъ тIа-тIа шерлуш латт». ТIатIа чIоагIлуш латтача США юрта боахамерча конкуренце кагийи кхыметтел юкъереи фермераш вахарах бохабарга кхоачабу, хIаьта буржуазни паччахьалкхен — капитала тешамеча лаь — политико-къе нах хьал ца лацарал совгIа. хIалак хулча дIа а кхоачабу уж.

Кхы ца хьоже а, конгресса пурамагIа США юрта боахама министерства лелаеча, гIоръяьккха ювцаш йолча, «фермерашта новкъостал дара» программах мукъагIа практике фу хул хьежача мегаргдар.

Частни предпринимательствага доал долча юрта боахамца. бакъдар аьлча, гIулакх долаш яц министерство: «бизнес-м, бизнес ма йий» цудухьа, американцашта хетачох цунна юкъе гIерта гIулакх а дац. Министерства мелла лоаттабаь а федеральни законаша оттаяь стандарташ кхоачашъяра «тIахьожам» а лоаттабу, лаьтташ леладераштa «влияни а ю» аьнна хетилга мара кхы хIама дац. Конгрессо моттийта министерствана тIадиллад аграрни дешаех йола курсаш яхар хьун боахамаи чаькъаш дахкараи новкъостал дар санна долча юрташка бахача наха эшарий йоакхо елга а. Законо лаьрхIа уж гIулакхаш чакхдахара шера ворхI миллиард гаргга доллар хьожаду министерствана. Цхьабакъда, укх тIеххьарча хана дуккхача мугIаречa американцаша меттел, США буржуазни газеташа а каст-каста ду хаттар: мича ух уж миллиардаш?

Моттийта мехкарча юрта районашка вахача 50 миллион сагаца гIулакх долаш я США юрта боахама министерство. ХIаьта а практике, кепайоазоно яхачох, бокъонца цун гIулакх дараш кхо милилон фермер мара вац. Цхьабакъда, бокъонца долча тайпара из а дац, хIана аьлча министерства кулгалхойи исполнителийи еррига уйлаш, мадарра аьлча, США эггара боккхагIболча 100 эзар фермерски боахама тIаерзаьн я. Американски юрта боахама цу «акулаша», берригача фермерех 4,5 процент мара шоаш боацашехьа а, шоай кара ерзаьй мехка ерригача юртбоахама товарни продукцех нийсса ах хIана яц аьнна яр (42.6 процент), хIаьта хIара шера 20 миллиард доллар совгIа цIена пайда а бу. Цу цхьан ханна цар мукъагIа доагIа правительства «юрта боахама новкъостала» хьахецача дерригача ахчах кхоалагIа дакъа совгIа. ХIаьта, кхыметтел официальни статистика даннешка хьежача а, кIезигагIа вале а США юрташка ваха 16 милион саг, керттерча даькъе юрта боахамера болхлой, кхыметтел Iаьдалаша официально хьакхайкабаь бараш а вахара кхоачам бе торо йоацаш ба.

ЗIамагIволча фермеро, Томас Вашингтона а санна, дорха «къовсам лоаттабу вахара торо бахьан долаш»; цхьабакъда, цхьаккха дича а къувсалац царта цул совгIа правительства чIоагттIа оагIув хьаллоацаш а болча аграрни «акулашца». Халла мара вахара торо вIаштIехьа ца йоаларашта саггота эшараш дицдолийт фермий миллионерий йоккхийча юртбоахама корпорацейи хьашташ кхоачашдар духьа. Кагий американски фермераш кхашкара шоаш чуийца хIамаш ехка баьнначул тIехьагIа дукхагIча хана декхараш тIадусаш хул. ХIаьта миллионаш доллараш США юрта боахама министерства новкъостал а деш паччахьалкхен казнера, вешта аьлча юххера а налогаш текхарий кисашкара хьа а увзаш, Фред Сольерей цунна тара барийи сейфашка ухийт.

Керттерча даькъе шин наькъаца хулаш да из. «Фермашта деча федеральни новкъосталах» доккхагIдола дакъа цхьайола юртбоахама культураш тIайола «лаьттaш кIезигдаларах телаш йола субсидеш» оалаш ярашка дIаухийт. США моцал юаш миллионаш нах боллашехьа а, духхьал цхьан гIулакха — хIанзара маьхий лакха боарам лоаттабар духьа Iаьдалаш шоашкара кIезигье гIерт кхачанна лаьрхIа кхею цхьайола юртбоахама культураш. Вашингтонски юртбоахама стратегашта хетачох, хьувкъам кIезиг а баь. маьхаш лакхдар гIойленагIа да. из вокх оагIорахьара а даь миллионаш болча американски къеча наьха хьал тоадечул. Цудухьа да кхо миллиард гаргга доллар «дIаюв хIамаш шошкара кIезигьярах» США юрта боахама министерства хIара шера фермашта-бIаьхийчарна телаш хилар а. «Из ахча,— мукIарал ду «Нью-Йорк таймс» яхача газето, — дуккха а дукхагIа да къелаца. чуIе цIенош ца хиларца, фои хиши бIехдарца правительства лоаттабеча къовсамга дIаухийтачул.

США юрта боахама цу министерствана тIадиллад лаьтта леладелга, эггара хьалха, ирригационни система тоаяр духьа фермашта финансови новкъостал делга. Кхетадеш да, укхаза а доккхагIдола дакъа шеко йоацаш йоккхийча фермай даьшка кхоачаш хилар. Цкъаза духхьал халахетар доалача дIакхоач гIулакх. Американски газеташа яздаьдар. масала, дукха ха йоацаш. вIаьхийча техасски фермеро. нийсагIа аьлча плантаторо. Аллин Хартцога цкъа эцаш правительственни шин «хьай чура» пайда эцаш хиларах. Соахка дIадув лаьтташ кIезигдарах 30 эзар доллар ийцар цо правительствагара, хIаьта цу цхьан ханна юрта боахама министерства иззал хIана даланзар аьнна ахча делар цунна ирригационни система тоаяра.

Из ишта дале а, Хартцога плантацеш йолча Техас яхача цу штате вахаш ва моттигерча Iаьдалаша «цхьадолча даькъе хьабе болх боацаш ва аьнна дIаязваь юртбоахама болхло Рубен Галлардо. Официальни американски статистика цу терминца цIи йоаккха бIарччача ах шера цIаккха а хьабе болх ца хулчеи хьабе болх ца хиларах цхьаккха тайпа пособи ца эцачеи къеча нахах. Рубен Галлардо ший дезалца цхьана къаьнарча автомобильни фургона чу вахаш кер биззал даа-мала доацаш ва. Цу тайпарча хьал тIа ба дукхагIбола американски юртбоахама болхлойкъегIбараш. Уж тIа-тIа дукхагIа хул бIаьхийча юртбоахама «акулашцара» конкуренци ла ца а могаш. вахарах бохаш болча керд-кердача кагийча фермерий чотах.

США кагийи юкъереи фермераш хIалакхулаш йола процесс тIа-тIа чIоагIлуш латт. Аьлча кхоачам ба. ВIашагIкхийттача Штаташкара еррига фермаш укх тIеххьарча ткъаь шера шозза. ялх миллионагара кхаь миллионага кхоачаш, кIезигъенца хилар. Экономически прогнозаш увттаеш болча американски специалисташа яхачох. 2000-гIа шу хьатIакхоачаш эггара йIаьхагIа йолча фермех ах миллионал дукхагIа юсаргъяц.

ХIанз США конгрессе даькъазача къахьегача американски фермерствагара хьал мел даькха а аттача даккхар духьа керда законопроект оттаяьй яхаш дувц. Цхьабакъда, ховш мадарра, ужжамо йола законпроекташ нагнагахьа дIаихача шерашка а арайоахаш яр. ХIаьта а, хIара уж ара массаза йоал кхы дIако никъ ца луш даим чуседаеш хиннай уж йоккхача капитало оттабаьраша доал деш йолча Капитоле. Фу дикадар хургда, масала, ше а дукхача лаьттай да волчеи юрта боахама министерствагара шерра-шера 150 эзар доллар совгIа субсиди ийеш волчеи сенаторгара Дж. Истлендагара (штат Миссисипи)?

З. БАСНАНОВ.
(ТАСС).

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 март:
I ПРОГРАММА

16.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 17.00 — Дешархошта. «Читайгород». 18.00 — Кердадараш. 18.10 — «Цирка сийгаш». 19.00 — «Правда» газета политически обозревателa Ю. А. Жукова жоп лу телезрителий хаттараштa. 19.30 — Экране эггара хьалха. «Приключения канонира Доласа» яха художественни фильм. Хьалхара сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Останкинерча концертни студе хьоашалгIа хьех вай». 22.10 — Хоккеях дола вIашагIкхетар. ЧССР—СССР (2-гIа сборни) 2-гIеи 3-гIеи периодаш. Чехословакера передача. Йистеяьлча кердадараш, передачай программа.

25 март:
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Берашта йола IуйрIйнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Дешархошта йола передача. 10.00 — Советски Эскарен Флотен бIухошта. 10.30 — Музыкальни киоск. 11.00 — Дешархошта. «Том Кенти». Спектакль. 13.00 — Юртара сахьат. 14.00 — Босбола телевидени. «Казаки» яха художественни фильм. 15.55 — Зрителий письмоех оттаяь музыкальни программа. 16.15 — Литературни вIашагIкхетараш. 17.00 — Босбола телевидени. Кинолюбителий клуб. 18.00 — Кердадараш. 18.10 — Босбола телевидени. Мультфильм. 18.30 — Пальмиро Тольятти ваь 80 шу дизарга. 18.50 — Босбола телевидени. «Шоана фу хет?». Передача дIахьу О. Доброхотова. 19.25 — Экрана тIа эггара хьалха. «Приключения канонира Доласа» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Спортивни программа. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА:

16.00 — «Зорька» яха передача (гIалгIай меттала). 16.30 — «Чайтонг Вини - Пух» яха телефильм. 17.20 — «ЦIе парус» Лакхерча классашка деша дагIача бераштa йола передача.

РАДИО

24 март:

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 5.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттамах лаьца. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Иллеца доттагIал долчарна дола концерт (нохчий меттала). 14.00 — Кердача книжкаех. Литературни передача (гIалгIай меттала). 14.20 — «Къонал» (гIалгIай меттала). 14.45 — «Коммунисташ яхьа кертте латт» (эрсий меттала). 15.15 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала). 15.35 — «Литературни Нохч - ГIалгIайче» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа вахар». Радиожурнал.

25 март:

6.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 15.15 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 15.35 — Массанахьа болаш ба дика нах (эрсий меттала). 15.50 — «Халкъа музыкальни творчество» яха передача (эрсий меттала). 16.20 — «Тха сцена тIа» яха литературни беседа (нохчий меттала). 16.40 — «Школьни глобус» яха видеовыпуск. 18.30 — Нохч-гIалгIай ашарий концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш моржаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 8—12 градус, Грозне 9—11 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. Кхоанеи ломмеи юкъ - юкъе моржаш а йолаш, 25 марта йоачан дагахь а йолаш, 26 марта цхьаццайолча моттигашка лаьгIо догIа а делхаш, къилбаседа - малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 1 градус шелалгара 3 градус йIовхалга кхоачаши деношка 7—9 градус йIовхал йолаши хила а тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный-51, Ленина улица 11 (3-гIа этаж) Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11 бекхтокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий—3-61-46. промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела—3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности—3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинаеи, ереи, шоаттен денoшка.

СФ02079. «Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84. Типография из-за «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 3019.